

GAËTAN BERNOVILLE

SVATÁ TEREZIE

JEŽÍŠKOVA

1928

LADISLAV KUNCÍŘ V PRAZE

VINICE PÁNĚ

Pořádá Ant. Stříž

1. Meynard, Duchovní život Kč 48.—
2. Melka, Lekce pašijového týdne Kč 10.—

BOŽÍ BOJOVNÍCI

1. Život svatého Prokopa Kč 4·80
2. Sv. Bonaventura, Život svatého Františka Kč 20.—
3. Sv. Hugon, Život sv. Norberta Kč 10.—
4. Prat, Život sv. Pavla Kč 15.—
5. Sv. Athonasios, Život sv. Antonína poustevníka Kč 10.—
6. Bernoville, Svatá Terezie Ježíškova Kč 10.—

SVATÍ OTCOVÉ

1. Svatý Řehoř Veliký, Čtyři knihy rozmluv Kč 40.—
2. Vyznání sv. Augustina Kč 40.—

KARMEL

1. Sv. Terezie Ježíšova, Kniha zpráv Kč 10.—
2. Pinamonti, Město velikého krále Kč 13.—
3. Guig, Scala Paradisi Kč 18.—
4. Listy svaté Terezie Ježíškovy Kč 10.—
5. Manning, Důvěra v Boha Kč 10.—

Almanach 3 řádu sv. Františka (L. Brejcha) Snížená cena Kč 5.—

F. Cíbulka, Starokřesťanská ikonografie Kč 48.—

Fulcher Chartreský, Historie Jerusalemská aneb Děje křesťanského rytířstva na výpravě do Svaté země Kč 30.—

H. Ghéon, Člověk narozený z války Konverse Kč 12.—

Blah. Grignon z Montfortu, O pravé pobožnosti k Panně Marii Kč 15.—, lepší Kč 20.—

SVATÁ TEREZIE JEŽÍŠKOVA

GAËTAN BERNOVILLE

SVATÁ

TEREZIE JEŽÍŠKOVA

Přeložila Běla Dlouhá

1 9 2 8

LADISLAV KUNCÍŘ V PRAZE

KOLÉBKA.

Rozložen podél Sarty, Alençon, „město vévodů“, chová vzpomínky na vznešenou minulost jako prázdná schránka zachovává vůni. Nikde naše historie není zbožněji přítomna jako v těch starých městech, jež všechna v sebe ssedlá, zdají se paradoxně — v době, jež neumí už medítovat — žítí jen ze snů. Kdybychom jich už neměli — těch starých ulic, starých domů, starých zámků — jak jinak, než v neúplných knihách, bychom si opět připomněli historii, jež nás učinila tím, čím jsme. a jež poletuje ještě kolem těch zašlých budov a dvourohých střech? V ulici de la Barre kvetou epopeje, legendy, stará Francie a jsou to, jak se zdá, bývalé vévodkyně a ne husté mlhy, jež se procházejí po vodách Sarty za svěžích a lehounkých jiter.

Stará města jako Alençon nejen že zachovávají naši historii: jsou přístřeším nejpřednějších rodin naší račy. Vzácná úloha, jejíž dobrodiní nebudeme moci nikdy dost vychváliti. Co je v národnosti podstatného, tady se zachovává. Ve městech, jež jsou vydána vlivům kosmopolitickým nebo silám peněžním, jež nemají vlasti, tam typ utvořený dlouhou a slavnou dědičností je podroben ustavičnému leptání, nebo politování hodnému prosakování. Obklíčeny cizinci nebo vzrůstajícím materialismem národnosti ochabují a pozbývají pomalu své, jim vlastní duchovnosti. Ale podél okresních silnic a místních obecních cest to nejlepší z francouzské duše kvete dále v mnoha rodinách velkostatkářských, velké nebo

drobné buržoasie. Hluboký náboženský život, tradiční přímost, čestnost a úzkostlivá uhlazenost je zjemňovaly od věků do věků. Rodina Martinova, z níž se narodila naše světice, je takový vynikající člen té staré rodinné patrimonié francouzské.

Stanislav Martin, otec Terezie, narodil se 22. srpna 1823 v Bordeaux, ale ze staré rodiny z normandských hájů. Jeho otec, kapitán, dlel záhy posádkou v Alençonu. A v tomto městě se oženil Stanislav Martin 13. července 1858 se slečnou Zelií Guérinovou. Manželé měli devět dětí, čtyři umřely v útlém věku. Pět ostatních jsou: Pavla, Celina, Marie, které vstoupily na Karmel, Leonie, jež vstoupila do řádu Navštívení a konečně poslední, Marie-Františka-Terezie: Sestra Terezie od Ježíška.

Pan Martin měl obchod hodinářský a klenotnický. Prodal jej a pak pracoval u své ženy, jež si zřídila závod krajkářský. Byl to muž prostý, skromný a přímý, velmi zbožný, přesný farník, jenž svůj život formoval přesně dle života liturgického. Když kráčel po cestách ve svém černém redingotu s výrazem usebraným, vypadal, jako by konal pouť. Cestou navštěvoval kostely a kolemjdoucím, když je znal, dával zbožné rady. Jeho víra neznala ohledů k lidem a jeho křesťanská láska byla nevyčerpatelná. Těžko představit si člověka důstojnějšího a horlivěji zbožného. Opravdu, měl vzezření i chování řeholníka.

Všichni, kdo se setkali s paní Martinovou, byli překvapeni její inteligencí a silou povahy. Tereзка má jí více po ní než po otci. Paní Martinová byla výtečná vychovatelka, pevná a soudná. Křesťanka starého rázu, františkánská terciářka, nespokojovala se jen aby kolem svého krbu utvořila

zbožnou atmosféru, ale dovedla dáti svým dětem takovou výchovu, která ukázňuje povahy, cvičí vůli, upravuje a řídí vnitřní vzněty k určitému cíli. Byla opravdovou duší domova a vedoucí domácnosti. Také její předčasná smrt dne 28. srpna 1877, když bylo Terezce 4 léta, stihla domov dvojím neštěstím, zbavivši jej zároveň něžné matky a ochotné i osvícené vychovatelky. Pan Martin ji nahražoval, jak mohl nejlépe. Tento muž povinností neoddal se své bolesti. Obklopil své dcery nejpozornější a nejvroucnější starostlivostí, ale prázdnota po matce byla z těch, jež se nevypĺňují. Odtud rostly děti trochu po způsobu rozkošných divokých rostlin v podnebí ostatně pozoruhodně příznivém a na spásné půdě.

Rady a autorita pana Guérina, bratra paní Martinové, měly také velikou váhu ve výchování Terezčině a jejích sester. Pan Martin je vysoce cenil. Byly také hlavní příčinou toho, že po smrti paní Martinové opustil Alençon pro Lisieux, kde pan Guérin měl zařízenou lékárnu. Všechno ukazuje k tomu, že vliv pana Guérina na rodinu Martinovu byl značný a šťastný; žádné rozhodnutí v rodině nebylo učiněno, aniž byl pan Guérin žádán o radu. Byl to také krásný křesťanský typ. Ostatně byl ducha živého, velíkomyslná duše, jistého úsudku.

Celkem Terezka byla od svého dětství obklopena lidmi vysoké mravní úrovně. Byla spřízněna prostřednictvím Martinů, Guérinů a Fournetů s mnohými z této staré rodiny, základem to kraje, jež úpornou a poctivou prací, spořivostí, rozumným domácím hospodářstvím utvořily si jakýsi solidní blahobyt a dovedly jej vázati na krásné a rozumné pojetí morálního života a na velikou úctu

k rodinným ctnostem. Území francouzské ne-
skýtá nic solidnějšího, nic jistějšího, nic, co by
nám dávalo víc nadějí. V den, kdy ten pramen vy-
schne, pravděpodobně bude obrácena poslední
stránka francouzské historie.

Katolicism souhlasí tu podivuhodně s touto
charakteristikou národního temperamentu. Ne-
boť dává jen světce. Zajišťuje trvání oněch silných
a čestných prostředků, které tvoří silné račy.
V této půdě čestné, zdravé a úrodné klíčí skrytě
výjimečná semena, jež tu i tam vypučí ve skvost-
né životy, dávají vytrysknouti z této mírné a dobře
kultivované půdy několika čarovným vulkánům,
které ozařují svět.

Tak tomu bylo 2. ledna 1873. Toho dne v ulici
Svatého Blažeje v domečku o jednom poschodí,
jehož tři klenutá okna otvírala se na balkon, na-
rodila se ta, jež se stala svatou Terezií Ježíškovou.
Žádné zvláštní znamení neoznačilo příchod dítěte
na svět, jež mělo být přesně označeno k hrdinství
svým příkladem i učením, cestou ústraní a du-
chovním dětstvím. Město se neprobudilo ze své
stoleté malátnosti. Děti v den jejího narození hrá-
ly si dále míčem s chodníku na chodník. Obchod-
níci prodávali jako obyčejně své zboží obvyklým
zákazníkům a přísné pohledy starých panen skuli-
nami polozavřených okenic jako obyčejně pítvaly
kolemjdoucí, aby měly čím živiti své podvečerní
klípky. Když 4. ledna toho roku rodinný průvod
provázel z ulice Sv. Blažeje do kathedrály malou,
křehkou bytost, jež mizela pod krajkami, alen-
çonští řekli si prostě, že bude o jednu malou Fran-
couzku víc pokřtěno.

Pro nás, kteří nyní *vtíme*, ten zvláštní portál
Notre Dame alençonské, který rozvíjel pod zim-

ním nebem bujnost svých zářivých oblouků a hýřících zvonků, jest posvátným vstupem, branou svatého života, který pozvedl zástupy duší a celou dobu. A zatím co voda, sůl, obřadné formulky a znamení kříže udělovaly malé Terezce své podíly vznešenosti a záruku spásy, byl bych chtěl zcela prostě být zvoníkem, abych lépe sdružil pohnutí své přeplněné duše Francouzovy se zvucným chvěním rozvášněného zvonu.

II.

DÍTĚ VE VYSOKÉ TRÁVĚ.

*Všecko na zemi se na mne smálo.
Dějiny duše.*

Naše dětství otvírá se na louce jako jasné ráno. Když při východu slunce vršek pahorků se zažihá, údolí trvá ještě v malátnosti. Ale jakmile světlo dotklo se luk, s opojením rostlinným počíná všeobecná živost. Vysoké, chvějící se trávy přijímají první dětinská okouzlení jako sliby dne. Na nezměrných lukách, jichž hranicí je obzor, nebo na trávnících parků prudké dětství vrhá se do vysokých trav jako v přirozené svoje panství, jež mu odhaluje život. Dětství není ten bláznovský věk, kdy utíkáme do světa, kdy se člověk přesazuje, aby se obohatil: po ruce nachází a má své dobro. Skupiny vypracované zahradníkem ho nevábí, ale zato trávy šílené po světle a prostoru. Tak to cítila ta dívenka, má neteř, když přišla ze zahrady ke mně, do venkovského salonu: „Přináším ti travné květy,“ řekla mi, tisknouc kytici kopretin a chrp na své okouzlené srdce.

„Květy z trávy“, ne jiné. Květy rozkvetlé s opojnou hojností v tajemství luk. Rozkvět jejich se zdá spontanní jako paprsek slunce, jako let hmyzu, jako náhlý stříbrný záblesk, jež způsobuje v jasné vodě přemet rybky. Parná noc májová činně mlčí pod vrávoravým letem můr a hle, k ránu tisíc nových květin se zrodilo. Zlaté nebo purpurové, šedavé jako smutek nebo modré jako radost, tkají tisíc vášní po lukách. Utrhnuty ztrácejí svou krásu. Nejapné, smršťující se a ztuhlé ve váze, kam je narovнала neobratná dětská ruka, ihned jsou vydány trpkému a jistému rozkladu. Svoji nádheru, skvělost, svou mnohobarvou řeč zachovávají jen ve volné a úrodné půdě, kterou respektuje rýč i radlice. Je třeba, aby se sloučily s prvotním živlem, se skrytým a mnohonásobným světem rostlinným. Je třeba, aby brouci mohli se v pokoji houpati na květných korunkách, aby vosy jimi chvěly až ke kořenům krupobitím svých křídel, aby náhlá spoušť kobylek sešlahala jejich stonky, aby rychlá užovka je poznamenala svým úskočným smykem, i aby se mohly celé chvěti a ohýbat, když pod nárazem větru louka náhle obrácena zdá se býti ze stříbra. Všechno na louce je pohyblivost, nejistota a tajemství. A tak dětství se s ní druží jistým a pružným pohybem, to dětství, které věkem, starostmi není ještě donuceno zarámovati se v drsné schema přesného plánu v obzoru osudu.

Jak Terezie milovala louku! Důvěrnost zahrad vyplňuje léta, jež předcházejí pensionátu. Zachovává si jen jednu vzpomínku na Alençon: tu na venkovský pavilon, který měl její otec v okolí. Když jí byla čtyři léta, Buissonets v Lisieux jí otevřelo zahradu plnou kouzel a paprsků. Malou zahrádku, jež se však zveličuje bez míry tím, že je

na svahu pahrbku. Habří kořání provrtává mu hloubky. Na jedné straně trávník je tak dobře uzavřen stromy a podezdívkou, že se zdá tajemnou mýtinou. Hmyz vede tam svůj pokorný život, aniž by byl vyrušován, a ptáci mohou tam zpívat, aniž by byli viděni. S výše zahrady rozvíjí se obzor měkkých zelenajících se pahorků a zpívajících střech. Údolí zbrázděné proudící vodou, jež se prozrazuje hustou modrou mlhou smíšenou s vlhkou průzračností mlžin mořských...

Byl tam ještě volný venkov, normandské traviny, kde se pásly krávy skvostných podzimních barev, byly tam břehy Tongue, kam pan Martin často vodil svoji dceru, celá krajina, v níž není drsnosti ani velikosti, krajina, jež nevábí více než kraj Ile-de-France, ale plná mírných a tajemných kouzel, osvětlená šedomodrým světlem, které ji produševňuje a zjemňuje.

Tak příroda rozšířila před Terezkou-dítětem své preludy. O tomto období píše: „Cítím ještě hluboké a poetické dojmy, jež se rodily v mém srdci při pohledu na obilná pole emailovaná vlčími máky, chrpami a sedmikráskami. Již tehda milovala jsem dálky, prostor, veliké stromy: slovem, celá ta krásná příroda mne uchvacovala a přenášela mou duši do nebes.“ Která příroda? Ta, jejíž duchovní úrodnost bývá nám zjevena v jisté dny výminečného opojení.

Primitivní a temný zpěv naplní tehdy naše duše a svým rythem animuje naše krajní žilobití. Jsme okamžitě spojeni se vzdálenými a bahnitými prameny světa, s tím živelným a universálním pocitem, který vedl člověka k tomu, že se věncil révovím a dával po své tváři téci šťávě z hroznů. Z tohoto samovolného vytržení zrodil se národ,

v němž se to hemžilo hrubými mythologiemi, fauny, dryadami, nymfami, s nichž se řínula voda mezi rozvitémí lekníny. Co je celý ten národ, než-li naše nejzákladnější city samy, city nejzmatenější, jež pohanství zbožštilo?

Jak to cítil Barrès, louka znamenala vždy pro člověka, jehož neřídily veliké discipliny náboženské, neustávající zpěv zmatených a horoucích částí duše, zadržanou výzvu po divoké a vášnivé svobodě, zařikací formulí plnou smrtelných opojení... Pro duši utvářenou křesťanstvím představuje vše to, co v okouzlení přírodou je pokrmem pro vrcholné části ducha.

Terezií nebylo neznámo opojení louky. Její modlitba, její sny, naivní a čisté myšlenky od jejího dětství sledovaly pohyb ročních počasí a vázaly své svěží guirlandy pod veliké přátelské stromy. Ta zahrada a okolní venkov jí byly světem. Vroucí, něžná a plná snů až k pláči znala to neurčité a vrcholné vytržení, jež mívají všichni praví milovníci přírody. Když se jednou za bouřlivého dne procházela, pršelo kolem Lisieux a jak praví: „Už trávy a kopretiny vyšší než já, zářily drahými kameny.“ Její otec vzal ji do náručí, aby dítě se nezmačelo od mokrých travin. Ale ona „hleděla dolů na krásné diamanty, a želela skoro, že jimi nebyla pokryta a zaplavena...“ Když ji takto otec vodíval na procházky, nehrála si, nemluvila, ale dala v sobě stoupati snům. On, horlivý rybář, házel svou udičí do čilých, sotva viditelných potůčků, jež tekly pod travami normandského venkova. Ona, raděj než aby smočila svou udičku, kterou jí otec dal udělati, usadila se stranou a snila. „Naslouchala jsem vzdáleným hřmotům,“ praví, „šeptání větru. Někdy vojenská hudba poslala mi

z města několik nejistých not a „melancholisovala“ jemně mé srdce.“

Poznáte v tomto skoro romantickém akcentu, v tomto smělém novomluvu, v celé té romanesce myslivého srdce, poznáte v tom sestřičku René?

Ale Tereзка, aniž by to tušila, zaklela kouzla louky. Rousseau, vzrušen vysokými travami ermenonvillskými, potopil svou duši, trápenou nečistými vzpomínkami, v nesmírnou rostlinnou smyslnost. Pro Terezii tyto zahrady, pro něž zachová si až do hlubin Karmelu nadšenou duši, jsou jen předsíní ráje. V dutinách kmenů, plných mechu a ptáků, umísťuje sochy a staví oltáře. Její sen je pln přítomností Boží. V nekonečných prostorech, jež děsily Pascala, odpočívá si s důvěrou. Čte svéjméno ve skupině hvězd, tvoří si T z toulce Orionu. Nemůže od ní odpoutati pohled a země ji tíží. Vkládá ručku do ruky otcovy a odtud nestarajíc se o hrbolatou půdu upírá oči na zářivé souhvězdí. Její křišťálová duše rezonuje na neustálé chvění oblohy. Vklouzá do nebe s anděly.

Ale louka, na níž dosud, i ve stínu zvonice, žije duše starých božstev, hýbá mocnými i přemoženými mocnostmi pohanství zároveň. Ústavičný, opojný zpěv, který se z ní zvedá, sleduje nás až do smrti, snoubí se podivuhodně s instinktem života a vyzývá bez ustání to, co v nás už odpovědělo. Sestavuje rozkošné obrazy, jež nám nakreslila o svém dětství v zahradě, skládám znovu předehru a výzdobu této historie o zlaté legendě, jejíž smysl nám dala s usměvavou moudrostí.

Hleďme na Terezku ve vysoké trávě. Kolik let jí bylo? Sotva pět, šest roků. Všecka mizela v bujnosti květin a rostlin. Jen její vlas bylo viděti, jak tvoří zlatou brázdu mezi okouzlenými květinami.

Je po obědě. Otec dřímá v lenošce. Polední horko se blýská. Mouchy se chvějí ve světle a činí náhlé skoky. Stromy na louce zaokrouhlují své modré stíny. Ptáci se odmlčují zemdlení, kromě kosa, jehož ostrý křik proniká ticho jakoby vrtal. Později při šikmém slunci tisíc polních zvuků začne znova. Jakýsi povyk vystoupne ze všeho a smísí se s ozvěnami z města. Teď nic, jen ticho objaté červnovým polednem, světelná mlha, jež hali stráně a pak Tereзка jdoucí na louku. Jde, nožky zdržované objetím trav, ponořena ve vonný a vlhký žár, jenž se vyvinuje z hlubin sena, kde hyne rosa. Je velmi dojata tím, že je tak osamělá v tom rozsáhlém světě vydaném parnu oblohy a bezpochyby plném otupělých zvířat. Někdy obrátí hlavu, aby se ujistila blízkostí ochranného přístřeší, svého domova. Pokračuje v cestě meandrovitě a seno za ní se klade. Náhle se zastavuje ustrašena před kobyolkou, jež ji měří s výše kopretiny, s nožkami staženými, chvějícími se tykadly. Naklání se ještě a cítí únavu. Polní hrách, vysoký jako ona, lehtá ji po tvářích, po nosíku. Vzpomněla si na užovky! A pojednou, jak je chladno! Dochází v stín, jež do koutu zahrady vrhá prádelna. Položila se tu. Cítí, že ji zmáhá spánek. Hlavu na buclatém lokti, Tereзка usíná.

A hle, co se jí zdá: prochází se v zahradě, když v tom u sudu upozorovala „dva hrozný čertíky, kteří tančili na bečce vápna s překvapující čílostí, ačkoliv měli těžká železa na nohou.“ Hněvali se na Terezku, „královničku“ (jak ji jmenoval otec) toho světa, jehož oni dříve byli králi. Kouzla přece minula, skřítkové zmizeli neznámo kam, a v nejdávnejším věku zemřel poslední faun vedle nymfy. Co tu dělají a co chtějí Terezce tyto díblíci, dědicí

bleskem sežehlého světa? Ale Tereзка nemá se čeho báti. Toto pětileté dítě, křtěné, má na sobě znamení nadvlády. A tak fantastické bytůstky, jejichž nervosní těla chvějí se všemi neřestmi pohanského světa, bezmocní, tančí vztekle s železy na nohou před tou malou světelnou bytostí, na níž milost křtu se naplní až k svatosti.

Dlouho tak nevyváděli. Hbitě překotili se na dno bečky a zase vyšli, Bůh ví jak, utíkajíce se do vnitřku prádelny. Tereзка zprvu ustrašená otužila se proti strachu a dívala se tam oknem. „Ubozí ďáblíci,“ vypravuje, „byli tam, běhali po stole a nevěděli, jak uniknouti mému pohledu. Čas od času se přibližovali, vyhlédali nepokojně skrze tabulku a vidouce, že jsem tam ještě, znovu dávali se do běhu jako zoufalí.“

Představují si, jaký krásný večer to musil býti toho dne, krásný křesťanský večer... Prostor se rozšiřoval do nekonečna. Barvy fialové a zlaté se přely v dálkách. Tu a tam stoupaly výpary z neviditelných bažin. Odevšad dýchala ta vrcholná večerní vůně, jež je jako poslední pozdrav rostlinného světa světlu. Ptáci mávali křídly nad nejvyšší větví na vršku nejvyššího stromu, spočívali tam, znovu jej přelétali, jako by nechtěli ztratiti ani atomu božského jasu, jímž věci žily.

Když se Anděl Páně rozlévalo krajinou, pošlapaná tráva ozvala se náhle rychlým galopem. Pan prchal, plně zoufalými tóny svou flétnu z rákosu. — Nic není tak krásného, Tereзko, jako tvé dětství v zahradě, jasné a snivé, proníkané křikem vlaštovek. Čím ti byly podzimy a zimy? V podivuhodných dějinách své duše, jež jsi nám zanechala, nemluvíš o dnech, kdy tvé nožky, dobře obuté, chroupaly ledové třísky na zamrzlých cestách,

A přec jsou to krásné dni, kdy v bledém světle vystupují s takovou určitostí podstatné rysy kraje. Krásné noci, kdy souhvězdí mají hluboký a chladný trpyt. A také dni melancholického podzimu, kdy duše věcí, scvrklá, bolavá a žalostná sténá v lesích. Dni bouří, kdy vichřice s deštěm jako z jícnu se valí na kostlivé lesy. Ale ne! Ty přivoláváš v paměť jen dny plné světla a zvláště květin, předně růží, tvých drahých růží — krvavých, sněhových i šafránových — a potom všech těch polních květin, jež jsi měla ráda pro jejich skromnost, podobnou Tvé: chrp, barvínku, pomněnek, pryskyřníku, „polních květů“. Chodila jsi od jedné ke druhé s neochabující a okouzlenou chtivostí.

Tak ti míjel rok za rokem, útlý květen, triumfující červen, žhavý červenec, zářivý srpen. Byla jsi dívčinkou plnou božského snu, hrající si ve vysokých travách. Byla jsi konečně jako hodná Francouzečka našich krajin.

Terezko, květe Francie v lůně luk!

III.

„VYBERU SI VŠECKO!“

Tato něžná a snívá dívenka, jež pletla v zahradách tak krásné guirlandy, tajila posvátná zánícení a vidění života, smrti a nebes, jež svou vznešenou prostotou dosahovaly svrchovaných výší. Rodinné prostředí, tak křesťanské, kam se hrouzila všemi kořeny jako ve štědrou zemi, obklopovalo ji skvostnou ctižádostí. Zatím však vděčí ona prostředí svému nekonečně méně, než tolik jiných vybraných duší. Jí rodina nebyla nezbytným

barbarskou hru : na dvoukolku. Tato dvoukolka bylo prkno bez nejmenšího zábradlí, položené na dvou kolech a nastavené ojí. Jeden z chlapců držel se stojmo na prkně jak mohl pomocí nějakého provazu, jehož oba konce byly přivázány k ojí. Jiný se zapráhl a táhl to všecko. Dvoukolky jely jedna za druhou a tvořily pekelný vlak kolem dvora. Nešťastný Lagelée byl nevyhnutelně na první dvoukolce. V plném běhu jeho kočí se náhle zastavil; provaz povolil; Lagelée udělal přemet a následující dvoukolky jely bezohledně přes něj. Na štěstí v tom věku je člověk z kaučuku a Lagelée se z toho vysekal jen polámaninou a v nejhorším případě několika dny v ústavní nemocnici. Kde kdo z nich si přál jen, aby mohli začít znova, ovšem mimo Lagelée, ale, toť se rozumí, jeho neptal se nikdo na mínění. Otec, který měl dozor, zbožňoval čiperné chlapíky a Lagelée ho rozčiloval; klonil se k tomu, hleděti na takové cvičení jako na velmi zdravé a přihlížel benevolentně k jeho nekonečnému opakování. Pokojemilovný Lagelée ostatně míval čas od času dovolení cestou milosti opisovat místo rekreace tisíc veršů z válečné básně Iliady. To byl odpočinek toho chudáka.

Připomínám tuto velmi banální anekdotu, jen aby bylo dovoleno rozumně odhadnouti pobyt Terezky v pensionátu. Nepředstavitelná vzdálenost dělí bezvýznamného Lagelée od té, jež je z nejčistších světél a nejspíše spásou XX. století pro Francii. Ale velikost Terezie byla tehdy neviditelná; v očích světa byla jen zbožným dítětem a u svých kamarádek malou plakalkou, jež se nedovedla bavit. Odtud byla odsouzena k jízlivostem a škádlení svých družek. Její rozjímavá povaha nedovolovala jí uniknouti tomu osudu.

Nadto jsouc zařazena do třídy, jejíž žáčky byly starší než ona, odnášela si ceny, které jí záviděly, což nebylo pro zmírnění této malé mračilky. A když plakala, což bylo ustavičně, můžete si představit, jaký to byl zlomyslný jásoť v tom dětském národě! Ten chór nesrdečný ji provázel až do okamžiku, kdy usušila slzy a dala se znovu do práce z povinnosti.

Ale ať je to fakt sebe obyčejnější a sebe méně opravňuje k nějaké retrospektivní nevoli, ozvuk jeho v duši Terežčině byl nepopíratelně dojemný. Tragické není v událostech, ani v tom, co je viděti, ale v duších, jež tragiku podstoupily. Terezie zkusila ve stupni zřídka dosaženém bolestný problém nesdělitelnosti duší. Vrcholným povahám styk s lidmi poskytuje jen prostřední útěchu. Výraz: „Znám vás, jakobych vás byl stvořil“ — je pošetilost omluvitelná, ale absolutní. Jak jsou dva životy dlouhé a jak je máme za blízké mnohdy, končí se, aniž by si duše byly porozuměly.

Lidská duše, když má jistou jakost, je tak složitá! Slyším ovšem, co mi je naléhavě řečeno: „Terezie je zcela prostá, bez komplikací!“ To se snadno řekne. Ti, které krajní bída, krajní zhrubnutí nebo prostřednost sama sebou uspokojená vedou k životu téměř rostlinnému, jsou bez komplikací. A tu je možno jen spáti, jísti a píti — což už je ostatně nesnadné. Čím více však vyžadujeme duchovně, tím je duše složitější, tím více překypuje odstíny, stupni, rozlety oněmi protichůdnými, kde vítězný Adam z pozemského ráje bojuje s Adamem po pádu, který jedl hořký chléb pokání a smrti. „Dva lidé ve mně“ řekl sv. Pavel, který se v tom vyznal. Nacházejí se v každé lidské bytosti, zahrnují ji různými tyraniemi. V duši,

jako byla Tereziina, čisté jako severní záře, nedovedli bychom si mysliti, že by zmatené tužby — antické úpění těla — mohlo kaliti její rozžhavenou svatost. Ale kouzla louky představovala pro ni přitažlivost jistě velmi čistou, ale v níž zaznívá ozvěna hynoucích rozkoší. Umělecká povaha jako její, jež by se nebyla silně káznila, byla by sklouzla ráda z tak vášnivého rozjímání krás lučních k propasti, jako člun z kmene vydlabaný, vypuštěný jako šipka na americkou řeku s bujnými břehy dostihuje vodopád. Terezie podřídila dávné kouzlo, aby sloužilo slávě Boží. Sláva jí! Ale nezastírejme si nic z bojů, ze kterých tryská její vítězství. Ostatně není intensivního duchovního života, který by netvořil vnitřních krajin, pestrých a měňavých. Pravda je, že Terezie přivedla svůj život k duchovní jednotnosti; sehnula jej všecek pod jednu velikou myšlenku; vedla neoblomně všechny své schopnosti k jedinému cíli; poddala se svému poslání. Tím jediné byla prostá. Ve všem ostatním měla slavnou složitost. Jestliže v pensionátu konala svou úlohu přesně a bez nejmenšího ochabnutí, to nebylo z nevím jaké prostoty duše, nevědoucí o těžkostech a utrpeních, ale z úsilí vůle podpírané a povzbuzované milostí — vůle, jež byla železná.

Trpěla přec mnoho. Daleka toho, aby se štítila lidské něžnosti, hledala jí žádostivě, jako mroucí hladem hledá chleba. Dvě místa v jejích „Dějínách duše“ mezi mnoha jinými nám to dokazují. Mluví nejprve o jedné žačce, kterou si vybrala za přítelkyni a jež se byla vzdálila na několik měsíců. Když zase přišla, projevovала vůči Terezce, která si z jejího návratu učinila svátek, jen lhostejnost: „Cítila jsem to živě,“ praví Terezie, „a nežebřala

jsem od té doby o náklonnost tak nestálou. Mně však dal Bůh srdce tak věrné, že, když miluje, miluje pro vždy; a tak se modlím dále za tuto družku a miluji ji ještě.“ Dobře jste četli: v hloubi kláštera miluje ji ještě! „Vidouc“ — vypravuje dále — „že více začek připoutalo se zvláště k jedné učitelce, chtěla jsem je napodobovati, ale nedařilo se mi... Jak děkuji Pánu, že mi dával nacházení jen hořkost v přátelstvích světa! Se srdcem, jaké já mám, byla bych se dala chytit a ustríhnout si křídla; jak bych tedy mohla létat a spočinouti? Její hluboká pokora vydává jí tajemství jejích rozčarování, jež následovala jedno za druhým. „Jiné,“ praví v podstatě, „se upoutaly a vznešeným úsilím vůle se osvobodily. Já nebyla bych toho schopna. Pán Bůh dovolil, abych se nemohla připoutati.“ Tak byla Terezie ušetřena utrpení zlomených přátelství, ale ne toho, moci podepřít hlavu o lásku, jež by k ní byla nejen něžná, ale také chápající. Byl to její Bůh, jenž dostal přímo do srdce povětroň její vášnivé něžnosti. Celý ten text, kde pohnutlivá lidskost váže se s velikou moudrostí, vrcholí v tom výkřiku dítěte tak krásném, jehož jediným beneficiary byl Kristus: „Miluji Ho k zbláznění!“

Nebyl bych nic řekl o jejích slzách, v nichž byla tak marnotratná, kdybych nepřipojil, že sama trpěla velikou myšlenkou, která již pohlcovala její mladý život. Každá vznešená duše trpí posláním, jež v sobě nosí. Lásky zvolila a označila Terezii. Později si to plně uvědomí a vidění tak jasné zdvojí její odvahu a jasnost. Dnes má jen temné vědomí svého nadpřirozeného určení, ne dost, aby se tím těšila, ale příliš, než aby jím netrpěla. V šeru svého útlého dětství cítila, že se v ní chvěje

hrdého a nebezpečně citlivého, ustoupilo před velikostí cíle, jež si stanovila její velkomyslnost. A s druhé strany, vidouc napříště jasně, k čemu byla povolána, cítila, že mizí teď zmatek, v nějž byla vrhána oním varem vnějších mocností, zároveň jista velikým určením a zase nejista povahou toho určení, jakož i cestou, jež k němu vede. Od toho dne plakávala jen zřídka. Stala se statečnou, když věděla, že dovede jí být a nač přesně použití své statečnosti. Aniž by přestala býti vážna, což byl přirozený základ její duše, přec pramen jejích slz, jak píše, vyschl. Slovo „obrácení“ nezdá se pravé pro charakteristiku toho skoku vpřed. Ale Terezie asi byla instinktivně puze na k tomu, aby je napsala, proživši v té vánoční noci jednu z těch výsadních hodin, kdy se cítí silně, co jsme, co můžeme a kam jdeme a tak spalujeme několik etap za sebou.

Důležitost této události a také péče o pokoru přivedly Terezku k tomu, že jí připisuje rozměry obrácení.

Celkem, poslední slovo bylo řečeno už ode dávna. Terezka byla svým posláním jista. Pro duši takovéto značky viděti jasně, to jest rozhodnouti se. Už v devátém roce, když jí Pavlina poučila, že vstoupí na Karmel, projevila jí Terezka přání, že tam vstoupí také, a Pavlina, která více než jiní poznávala v této duši, nepochybovala o tom a dovedla ji na Karmel. Před převorkou, matkou Marií z Gonzagy, Terezka opětovala své přání. Převorka poznamenala, že se nepřijímají žadatelky devítileté. „Počkejte, až vám bude šestnáct let“, řekla jí.

Terezka tedy žila svůj obyčejný život v pensiónátu a v Buissonets. Ale když dosáhla čtrnácti a

půl léta, cítila, že ušlechtilé víno dotýká se krajů číše. Hodina přišla. Odhodlala se otevřít svou duši otci. Co do smyslu tohoto počínání, nezamýšlela žádati o radu, o směr, ale sdělit s ním neodvolatelné rozhodnutí. Rozhodovala se dlouho, než se zastavila u dne toho bolestného rozhovoru. Pan Martin měl už dvě dcery v klášteře, Pavlinu a Marii, a Tereзка byla dojista jeho nejmilejší. A potom byl už jednou schvácen mrtvicí. Jeho zdraví se špatně obnovovalo. Ta novina bude pro něj tvrdou ranou. Konečně vybrala Terezie datum svatodušních svátků, 29. května 1887.

Bylo to při západu slunce. Světlo věčných Letnic řinulo se na zahradu. Jako kdysi nad hlavami apoštolů zaněcovalo plameny na ovrubách alejí, na hladkém listí mystického křoví. Mlha stoupala ze šťastného údolí a prostor byl pln zpitých ptáků. Vzdálené povozy sténaly na návrších. Otec seděl na lavici, pln stařeckého jasu ke konci dne. Jeho dcera přichází usednout k němu se slzami v očích. „Terezko, hle, tvoje hodina!“ mluví hlasy (neboť všichni svatí slýchají hlasy) a Terezie mluví. Přerývanými slovy mluví o tom, že chce jít do Kar-melu a vstoupit tam ihned. Otec zaplakal, vstal, prošel se s ní zahradou a souhlasil téměř ihned. Soudil vše s přímostí a jeho zbožná prostota dávno se smířila s tím, býti obětí. Utrhl bílou květinu — zase travný květ — i s kořenem a symbolickým gestem dal ji své dceři. Slunce zahalilo Buissonets posledním paprskem. Zbývalo ještě obdržeti souhlas strýce Guérina, poručníka Tereziina, bez něhož by rodina byla nic neučinila. To bylo horší. Odolával několik dní, pak také povolil. Tak všechny obtíže se strany rodiny byly odstraněny.

Terezie si zvolila. Na příště půjde k svému cíli,

aniž by ji co mohlo zadržet. Použije své vůle a horlivosti, aby zvítězila nad překážkami. Souhlas rodiny byla nejmenší z těch, jež měla potkat, ačkoli pan Guérin, jehož záporná odpověď byla zprvu co nejkategoričtější, ustoupil jen nadpřirozenému nátlaku. S této strany mohla se obávat „ztroskotání v samotném přístavu“. Jistě by se byl nikdo nestavěl proti jejímu vstupu do kláštera ve věku pokročilejším, ale ve čtrnácti a půl létě zdálo se to bláznovstvím!

Tož Terezie se rozhodla, že odpoví bezprostředně k Boží výzvě. V té věci nikdy neváhala. Pro to, že se stane karmelitkou a pro to, že se jí stane od svých 15 let, rozhodla se zároveň. Vnášela do svého jednání tajemný spěch. Byla puze na obětovati se.

Měla už tehdy, jako tomu bylo později, předtuchu krajní krátkosti svého života? Nebo, jak už byla paní sebe samé, usoudila, že jakmile bylo učiněno rozhodnutí, má následovati jeho provedení? Skvěle velkodušná, chtěla svoji oběť přinést v úplné velikosti? Ať je tomu jakkoliv, neustoupila. — Šla až do Říma, byla by šla až na konec světa. Chtěla svůj Karmel bezodkladně.

Duch jejího povolání je jasný: je trápena myšlenkou, že svět oplývá dušemi, jež spějí k zatrazení, a že je třeba je zachrániti za každou cenu. Je plna něhy a soucitu ke hříšníkům. Jako dítě už ptala se umíněně, „proč Pán Bůh nespasí všechny hříšníky, když to může učinit?“ Později jinou vyhlídkou jejího povolání bude, dáti se za oběť ve prospěch kněžského apoštolátu: je to jen jiná tvárnost téže myšlenky. Kněz je určen k tomu, aby zasáhl a zachránil hříšníka. Tím nejvroucnější zájem Tereziin dostihuje podstatný předmět

modliteb a obětí všech karmelitek. Něha bez oddanosti je planá. Ona se tedy oddá až na smrt, ve stínu kříže. Nezastaví se u prostředků polovičatých. Jedná se jediné o to, která oběť je nejdrsnější, aby s ní souhlasila, a jak je možno dosáhnouti nejvyšších vrcholků. — Jak řekla její sestra Céline, pomýšlela na Cizineckou Misii. Tato honba na duše po mořích až do nejvzdálenějších zemí je obrazem vášnivé lásky, jenž se líbil její ohnivé duši. Zatím však se u tohoto plánu nezastavila. Zdálo se jí, že klášter ve své přísnosti bez jakékoli odměny představuje pro duši větší a bolestnější napětí, příkřejší vzestup a přec jen účinnější prostředek pro záchranu duší.

Evangelium jest úplný breviář hrdinskosti. Tak mu porozuměla Tereзка. Hledíc na své povolání pod zorným úhlem apoštolátu v každém okamžiku, intelligence a absolutní velkodušnosti, náleží do veliké křesťanské tradice vůbec a do tradice Karmelu obzvláště. Karmel žije přísně osamocen od světa, ale proto, aby svět zachránil.

V činu Terežčině není romantismu. Není povyku. Není potřeby, touhy, pokusu, aby dojala své okolí tím, co učiní. Úplná upřímnost. Nesmírná něha. Dokonalý takt. Vůle neoblomná, ale bez tvrdosti. Všude, kam ji rozhodnutí její zavázalo jíti, řekne slova, jichž je třeba a pouze ta. Trpělivost, s jakou přijímá zklamání, jež následovala, udává nám míru její energie. Ví, že je na své cestě, že přijala jediné rozluštění, jež se pro ni hodí. Je rozhodnuta stůj co stůj dospěti ke konci. Když přirozeně nadřizení odmítají její přání, její poslušnost neumdlévá a nezřiká se. Nevzdává se, ale sklání se, poddává se, aniž by se uhýbala.

Při tom však láska, jež byla naplněna, zmítala jí

ochráncem, bez níž by se byla zlomila jako příliš křehká květina. Není pochyby, že přirozená povaha jejího svěžího a zbožného dětství pojila se podivuhodně k tomu rodinnému životu, skoro úplně řízenému cyklem liturgickým. Ale Terezie pod svým křehkým a melancholickým vzezřením byla z těch mocných duší, které samota živí a jež i ve věku, kdy obyčejně všechno vnější je potřebno podpory, nalézají v bohatství a vroucnosti svého vnitřního života svoji nejjistější oporu a prvek svého nadšení. Její pochod vpřed byl neoblomný. Chtěla silně a věděla, co chce. Její matka mluví v jednom svém listě o její „téměř nezdolatelne umíněnosti“. „Když řekne *ne*, nic jí nepřiměje k povolnosti; mohli bychom ji dáti na celý den do sklepa a nedocílíme od ní *ano*; spíše by tam spala...“

Táž osobitost způsobuje, že přese všechnu sladkost, kterou nachází v tom, milovati a býti milována, stačuje si ve svém nitru. V prvním dětství tak ohebném, kdy všechno je hrou, vybírá si mezi svými zábavami a také mezi družkami. Panenka pro ni nebyla ničím, ne, že by byla pohrdala touto hrou jako tolik dnešních dívčinek, ale dávala přednost jiným, jako milovati pole, prosté květiny a hledati v nich Boha. Ve svých čtyřech letech vybrala si za oblíbenou kamarádku sestřenku svou Marii. A proč? „Protože mi dala volnost, abych si vybrala hru po své chuti.“ Celkem její osobnost je silna v tom, že ve všem musí ne hledat, ale nalézat sama sebe. Tento neustálý kontakt s jejími vlastními vnitřními mocnostmi je vlastní podmínkou jejího duchovního rozvoje. Vidíme všude, co dávala s bezměrnou velikomyslností a jak se zmocňovala věcí, aby se jimi obohatila. Méně vidíme, co obdržela. Měla pro svého otce nesmírnou

lásku o nejdelikátnějších odstínech něžnosti a on jí ovšem oplácel, ale je jisto, že přímá a milující duše tohoto výtečného muže byla spíše hnízdem této rozpínavé náklonnosti, než tvořivým prvkem. Tak tomu je často při výchově, pod kterou duše se vyvíjejí skrytým způsobem až do dne, kdy jejich vlastní povolání — k neřesti nebo ke ctnosti — náhle propukne. V celku pro Terezku byla to záležitost mezi ní a Bohem. Bůh a já, řekl Newman.

V tomto období — nebyla ještě dosáhla věku osmi a půli roku, kdy odzvoní se jejímu vstupu do pensionátu — nepociťuje ještě toho, čím se mstí silná osobnost. Je v ní bezpochyby nezdolný základ vážnosti, opravdovosti, ba smutku. Ale toho přehořkého utrpení, jež pochází ze styku s lidmi, Terezie dosud nepoznala; může se osamotnit. Později, až její vnitřní život bude tisíckrát pohmožděn nevyhnutelným sousedstvím duší, jež jí nebudou rozuměti, zjeví se tato rána, nad níž její rozmilý úsměv rozestřel zapomenutí — a zdá se mi, co toto píše, že klade prst na ústa — rána, jedna z nejvíce živých ran mezi těmi bezpočtu, jimiž trpěla před svou zářivou smrtí.

Povaha tak bohatá a silná staví ji rázem na vyšší nejdrsnějších událostí existenčních. Duše ne všední dostává od prvního promyšleného kontaktu se smrtí reakci, je odhaluje její jakost. Terezii bylo čtyři a půl léta, když jí umřela matka. Nepamatuje se, že by byla pro to plakala. Ale jestliže se pocit smrti na venek neprojevoval, nebyla jím proto méně naplněna. Poslouchala, pozorovala, dohadovala se, předzvíдалa, aniž by něco zjevovala ze svého vnitřního dramatu. Skutečně, měřila se už s nejhroznější mocí, jaká je, a měla pravdu. Nacházela se chvíli „sama čelem proti

rakvi, postavené v průjezdu.“ Měřila ji zdvíhající hlavu, aby lépe viděla. „Nikdy jsem rakve neviděla a přece jsem rozuměla.“ „Zdála se mi velmi veliká“, praví ještě.

Terezii smrt je veliká, ale nemá z ní strachu. Sjednoho až na druhý konec jejího života ani stopy po strachu. A jak rostla, tím více byla jí smrt důvěrně známa a žádoucí. A později bude si umínovat, že ji oddálí jen proto, aby více a lépe trpěla. Je to zázračné, jak od ranného mládí její podrobení se vrcholné myšlence, její způsob, dostati se prostě na úroveň největších událostí, jak její nejmenší počínání druží se s největší duchovní dokonalostí a jsou ustavičně ve spojení s nejtajemnějšími částmi života. Žije ve snu, ve vidění jako ve svém přirozeném živlu... Jednoho dne, kdy její otec byl na cestách, viděla zahradou jíti muže; šel zdlouhavě, sehnut věkem a zármutkem, pak zmizel za stromy. *Závoj pokrýval mu hlavu.* Nepochybovala o tom, že je to její otec, volala ho, ať jí rodina říkála co chtěla, aby ji utišila. Po několik letech, když intelligence otcova se zatemnila, rozpomenula se a porozuměla.

Tak všecka upjata k budoucnosti a citlivá k předpovědím hledala v nich hlas Boží. Ostatně v jejích viděních nebylo nic churavě nervosního; v jejích snech nic rozplzlého a zmateného. Ale její neustálé spojení s Božským dávalo jí přesahovati zdání a přítomnost. Ostatně dává svým snům nejrozumnější výklad. O tom na louce praví, že není nic zvláštního, ale pro ni že chová poučení plné smyslu, jímž se její duchovnost obohacila. Žádný strach, žádné úzkostlivé pohnutí, žádné tázavé napětí bytosti. Tato činnost spodních částí její duše neznamená, že hledá a že se znepokojuje; našla; to nad

klidem jejího srdce odehrává se vnitřní drama.

Od útlých let poddávala se dlouhému snění v samotě. Stále se k tomu vrací v Dějinách duše. Cítíme, že bylo nápadné jejímu okolí, že bylo jednou z viditelných známek jejího předurčení. Nebyla ještě dosáhla věku, kdy se sny rozplývají, a ostatně byla z vyvolených duší, v nichž sen jest jen očekáváním velikých věcí. Pro duši čistou, jako byla její, pro ryzí srdce, jako bylo její, to znamenalo, že ji Bůh zaplavuje tím způsobem, jako Anděl Páně plní lasturu nějakého údolí. Tyto sny byly „skutečnou modlitbou“, praví sama. Ne, že by usilovala modliti se, nebo že by v tom mladičkém věku byla mohla řídit v sobě jakoukoliv meditaci, ale tak, že všechna uchválena přítomností nadpřirozeného naslouchala, jak v ní zpívá božské. Sen v ní zůstával ustavičně, ale jako modlitba, a družil se v sladkém opojení nejen s hrou stínů a světél v zahradě, ale i s jejími hrami, jež záležely v tom, že ze sošek, několika větviček a z písku stavěla oltáře uprostřed zeleni, kde zpívali ptáci.

V přítomnosti takových dětských duší jsme zvyklí říkati: „To je svěťice, toto dítě, to nebude dlouho žít. Pán Bůh si ji chystá do nebe.“ Kdo ví? V takových snívých a umíněných duších jsou možny všechny nádhery i všechny bouře. Chce-li je Bůh před časem pro své nebe, je to jeho tajemství a my o tom ničeho nevíme. Že se stanou svatými dušemi, je tak možno, jako pravý opak. Pravda je, že duše je strašná a temná skutečnost, jejíž orientace a náhlé výbuchy jsou nepředvídaný. Vychovávání na tom může něco, ba mnoho, ale nedosahuje skoro nikdy toho podstatného. V té míře, jak předpokládá, že duši obrací a určuje její orientaci, už je falešné a dopouští se neobratností někdy

nenapravitelných. V té míře, jak je si moudře vědomo svých mezí, vytváří své maximum, jež je mnohdy velmi skromné. Nejjistější vyhlídka, kterou má v ohledu svého působení na citlivost duše je, dá-li jí vkus pro velké; tak ji bude moci orientovati k věcem, jež jsou s to a hodny, aby ji přitáhly.

Vkus pro velikost a lásku k Lásce. Blahoslavený Grignon z Monfortu chodil pláče a říkal: „Láska není milována.“ Terezce byla vším. Příběh z jejího dětství, jež nám sama skvostně vykládá ve své prostotě, dává nám jasno o její zásadní vlastnosti.

Jednou přišla pro ni sestra její Leonie, nesouc košík plný hříček panenčiných. Panenka sama, které už Leonie nechtěla, ležela na vrchu. „Vyberte si,“ řekla sestrám. Celinka, jedna ze sester, vzala si klubíčko šňůrek. Kdežto Terezka po chvílce přemýšlení zmocnila se košíku i panenky najednou. Řekla tu úžasné slovo: „Vybírám si všechno.“

Tím slovem dokazuje, že je z račy velkodušných, staví se do rodu dobyvatelů, do prvorozených v řádu velikosti, dobyvatelů ducha, Pavlů, Františků Xaverských. Tím slovem označuje své povolání k zápasům a utrpením, jimiž se platí láska. Ať nikdo nevykřikuje: „Věděla v tom věku, co říká?“, Z tohoto blýskavého slova odvodila bezpochyby až později smysl a sliby. Ale už — a tím je vše řečeno — tryskalo z jejího nejpřirozenějšího základu a z nejživější snahy, aby se dávala bez míry a hnala svou velikomyslností až do krajnosti. Ona sama se v tom neklamala a vysvětlujíc tento výkřik, praví se svou obvyklou prostotou: „Porozuměla jsem, že každé duši je volno odpověděti, když si ji Pán předchází, učiniti málo nebo mnoho pro svou lásku; jedním slovem „vybrati si,“ v obě-

tech, jež po ní žádá... Můj Bože, vybírám si všechno; nechci býti svatá na polo.“

Hle, tajemství, jež zrало v srdci jejího snivého dětství. Táhla temně, ale jistě k nejlačnější oběti, které lidská duše je schopna, k nejzávratnějšímu vzestupu, k nejdrsnějšímu výboji, jaký mohla uskutečnit. Hle smysl jejích snů, na nichž nikdy není lze dosti trvati, protože tady brala vědomí svého poslání. Jaká pošetilost viděti v ní hodné dítě do té míry, jak míní její prostředí, že se mohla dáti jen nésti cestou růží, plnou bledých paprsků snadné zbožnosti! Byla poznamenána strašným znamením lásky. Ostrý a přesný stín dravého věčna se již profiloval na této světelné duši a již jako skřivan obkličovaný spirálovitým letem krahujce, Terezie cítila ránu, kterou jí zasadí trojhranný zobák. Mnoho plakala v tom věku beze zjevné příčiny. To už byl chvějný děs bezbranné kořisti, msta přemožené slabosti, očekávání toho utrpení, jež odtud tušeno, zmateně, ale velkomyslně přijímáno, bylo tak nevyhnutelné jako náhlý pád krahujce.

Terezie, dcera blesku, jako apoštol s ohnivým srdcem!

IV.

V PENSIONÁTĚ.

V říjnu 1881 Celina opustila pensionát Benediktinek v Lisieux a Terezie jí tam nahradila. Bylo jí osm a půl roku.

Klášter je z nejsladčích starých věcí ve starém městě. Jsou dva vchody do něho: jeden pro řeholnice, druhý pro žáčky. První vede na schodi-

ště z rozsedlých kamenů. Skulinami na jaře pospí-
chájk světlu cizopasně rostliny. Façada z XIII.sto-
letí vztyčuje štít. Na pravo i na levo křídla budovy,
z nichž jedno chová kapli. Oválná okna vypada-
jí jako zející oči. Celek má ctihodný a unavený
vzhled starobylých venkovských příbytků. Když
zvonek rozhoupaný mísí svůj kyselý zvuk s úpě-
ním drátu, vyjde malá stařenka v bílém čepci —
myslil bys, že je sama z kamene — postoupí k vám
drobným krokem a zahledí se na vás úzkostlivě
svýma starýma očima. Pak spěšně se vrátí do
svých starých kamenů jako postrašená ještěrka.
Dveře skřípají. Hovorna je otevřena.

Druhý vchod vede do samotného pensionátu.
Mohl jsem viděti zahradu žaček a budovu, kde
pracují. Tam se Tereзка procházivala, tam prožila
víceru let své mladosti. Ode vrat opatřených věží
a tradicionelním spárovitým okénkem (t. zv. jidá-
šem zpozorujete dvůr, vlastně rozsáhlý trávník,
vroubený cestou dokola a prořatý v středu alejí.
Z trávníku tryskají bujné lípy. Za časů svaté Te-
rezky měly skvostné listoví, kde sta ptáků vedlo
svůj povyk a se laskalo. Ale některé lípy byly po-
raženy, jiné nemilosrdně osekány. Zaviňovaly
vlhkost v domě, jak se mi řeklo. Nebývalo by lé-
pe snést tuto vlhkost, které se generace přizpů-
sobovaly, a podržeti uprostřed bytu ten šumný
lesík? Ale dobré řeholnice mají svůj rozum.

Vlevo stará budova se vnějším schodištěm, jež
jako by vedlo na sýpku, má vzhled normandského
statku. V pravo táhne se jakési křídlo domu. Ale
protějšší budova vyznačuje se rozkošnou lomení-
cí. Podle domácího způsobu trámy deštěm odbar-
vené křižují se v sádře patinových a místy zelena-
vých tónů. Přirozený osud této kamenité krajiny

zdá se zaslibovati ji k většímu a většímu hroužení se v stáří, šedá zapomenutí. Ale hle, že tudy prošla svatá dívčina, jak je slavná a jak omládla!

Mohl jsem, díky blahosklonnosti Matky převor-
ky, mluvit se dvěma řeholnicemi. Jedna bývala
družkou Terezčinou. Bylo jí šestnácte let, když
Terezce bylo devět. Druhá byla její učitelkou! Její
učitelka! Představíte si moji radost. A jako děti
v písni Bérangerově ptal jsem se:

„Vy jste ji znala, matko! Vy jste ji znala!“

„Ovšem,“ řekla živě starší, zatím co kolem je-
jích zvědavých a pronikavých očí ve tváři ze za-
žloutlé slonoviny smály se bezpočetné vrásky.

A vypravovala mi něco o těch létech, při nichž
musíte myslet na stříbrnou světelnou mlhu jistých
podzimků. Vícekrát ve svém vypravování, jež či-
nilo skoky dle toho, jak se rozpomínala, připome-
nula mi, pokud se týkalo Terezky v pensionátu, to
slovo starého kněze, který četl trpělivě v duších,
jako učenec luští palimpsest: „Nečinila nic neoby-
čejného, ale konala všechno neobvykle dobře.“
Správná věta v té míře, jak náleží k běžnému slov-
níku lidí a všeobecné optice. Pro lidstvo, jehož
obvyklou stravou je prostřednost, zvláštní či ne-
obvyčejné jest to, co vystupuje nad jeho obyčejnost
a ta je dosti plochá. V plánu světců a všech duší,
jež žijí v důvěrnosti božského, to zvláštní, jež se
všeobecně nejeví, je mlčenlivé vítězství, jež si od-
náší veliká duše s pomocí milosti nad mocnostmi
instinktu a viditelného světa, nad tím světem ze-
vnějším, o němž mluví sv. Pavel. Jakmile duše zdo-
mácněla na tomto niveau, zázrak je postup nor-
mální, jistě skvělý, nepostradatelný žadatelům pří-
činkanonsačních a strašlivě apologeticky mocný;
ale ten, kdo je obeznámen se stupni mystiky, ani

o krok by se nenamáhal, kdyby mu ten zázrak byl oznámen, že se stal y nejbližší ulici.

Terezka nečinila nic zvláštního v očích světa, ale v plánu úplné pravdy všechno v jejím životě bylo zvláštní. Až do drobných denních obtíží, které dovedou tak utrácet, ustavičně jednala vítězí nad nimi. Pročež, kdyby v tomto domě Benediktinek byla rozsívala zázraky plnýma rukama a měla k dispozici po své vůli blesky nebes, nebyla by ničeho přidala k našemu obdivu.

„Terezka konala svou úlohu s velikou přesností,“ řekla mi Matka, jež se mnou mluvila z plného srdce. „Nikdy nebylo třeba učiniti jí nejmenší výtku. Byla inteligentní, ale nezářila ve svých studiích zvláštním leskem. Při zkouškách zajistila jí velmi čestný stupeň její píle.“ Zachytil jsem tento odhad, zajisté pochvalný, ale umírněný, jenž by platil celkem o mnoha dětech našich pensionátů, aniž bych byl překvapen. Pilná a hodná dívčinka — dobrá hlava, ale ne skvělá hlava. Tak se jeví Terezka, a jistě nenáleží tu stěžovati si proto na její učitelky. Jen pošetilí vychovatelé myslí, že kdoví co učinili z dětské duše. Kolik žáků považovaných jen za dobré, ba i prostřední, stalo se potom divem své doby! A jako takové dítě živého ducha odnášející si své čestné ceny, jako Pivolo kilometry prostoru, dá nám na konec účtu nějakou championku tenisu nebo dozorkyni hudební síně, ta malá, pilná, bázlivá a mlčenlivá dívenka z opatství dala nám svatou Terezku Ježíškovu. Palmáře jsou plni takových omylů. Život má poslední slovo.

„Terezka,“ ujišťovala mne Matka, „tak horlivá ve studiu a tak věrná v modlitbě, nerada si hrála. Tak už před vstupem do pensionátu zanedbávala svou panenku. Hrávalo se v krokety v té době,

kdy existoval ještě typ dívek popsany komtessou de Ségur, rozenou Rostopčinovou. Terezka si hrála z povinnosti, a často asi chybila do dvojitého obloučku uprostřed. Milovala hovor a byla v něm nevyčerpatelná; mluvila dobře a její kamarádky okouzleny, ji rády provázely. Tak, jako při rozhovorech Portika, oddělily se rády pod lípy. Ale jedna nebo druhá učitelka zakročily: „Bavte se, lépe je běhat, než-li hovořit.“* Moudré napomenutí, ale sportovci by se mylili, kdyby se cenili výše, neboť ve věku, kdy oni běhají, svatá Terezka už neběhá, ale hovoří s Bohem, se svými sestrami. Ale v tom zcela mladistvém věku moudrá disciplína ústavní a celý dětský soubor vyžaduje, aby se vycházelo do polí, aby se skákalo přes provaz a házelo koulemi do kroužků. A Terezička, poslušná se vší napjatou energií, hrála si bez dechu až do okamžiku, kdy zvonek vrátil její rozjímavou a smutnou duši v útočiště modlitby nebo studia. Žíznila po rozjímání, neboť rostouc, pocítovala potřebu pořádati své sny.

Její hry byly zvláštní. Toto dítě odpovídalo vždy instinktivně k mnohonásobným hlasům louky. Zůstala královnou „polních květin“ a přítelkyní ptáků. Nad bezpočetnými životy, jež se pohybují v zeleni, skláněla se dále v nadšení a soucitu. Na nádvoří v Opatství vyhledávala mrtvé ptáky, spadlé se stromů, již pod hemžením sběhnuvších se mravenců tyčili své tuhé nožky. Pochovávala je zbožně do rodné půdy se srdcem zdrceným. Její citlivost ostatně byla přílišná. Plakávala, plakávala bez ustání, a to zvlášť bylo řeholnicím nápadno, ba i mátko je to.

„Ale proč konečně plakala, Matko?“

* Hříčka slovní: „Il vaut mieux courir que de discourir.“

Nemohl jsem obdržeti odpovědi, jež by mne byla plně uspokojila. Skutečně, co by mi mohly také odpovědět? Co jsem právě vypravoval, je to, co bylo vidět, skoro vše, co bylo vidět. Zbývá dovědět se, co se *stalo*. Chci říci — a je to jediné důležitá věc — co hýbalo touto dušičkou a co uniklo tedy jejím vychovatelům. Terezka byla od přirozenosti velmi uzavřená. Nikdy nebyla důvěrná ke svým učitelkám, jak sama praví. To ne proto, že by nebyvala toho potřebovala. Duše plná něžnosti jako její, mohla si jen žádati, aby se přelila v lidské srdce. Ale nedovedla toho. Nemohla. Nebyla jako jiné. Jedna z jejích učitelek, aby mi vyložila, snad aby i sobě vyložila tento výjimečný fakt, řekla mi v podstatě toto: „Poslouchajíc, srovnávajíc se v celé své existenci žáčky s nejjemnějším svědomím, myslila, že splnila svou povinnost. Co se týká potřeb srdce, v tom jí stačovala její rodina, byla jejím přirozeným živlem, jediným domovem, kde se rozvíjela. Duchovně nacházela tam vše, čeho jí bylo třeba. Od ústavu ničeho v tomto řádu neočekávala.“

Je to vysvětlení, ale zlomkovité. Podle mého trpěla Terezka bolestí příliš bohatých a příliš plachých povah, škrcených bujnou mízou citlivosti, mládí a nadšení, jímž se nedostává toho, aby se vylily v dlouhých sděleních, v hlučné srdečnosti. Její horoucí a čistá duše přetékala jí z očí, dodávala jim nezapomenutelného pohledu, ale to bylo skoro vše, co bylo vidět z její hluboké bytosti. Když se cítila stísněna svým vnitřním bohatstvím, nedovedla se učiniti srozumitelnou. Vrhla se tedy na klín jedné ze svých učitelek, opřela svou rusou hlavu o hrud' jeptišky, jejíž závoj shrnula na svou hlavu. Tak schoulena očekávala útěchy a laskání,

po nichž hladověla. Ale řeholnice — myslím, že jim rozumím — považovaly za svou úlohu, neživiti v ní citlivost, o níž usoudily, že je výstřední. Vychovatelé v kolejích a pensionátech, nevědí tuze, co si počítí s takovými povahami. — Zdržují se odpovídatik rozmachům něžnosti jim sdělované, buď že v ní vidí bezvýznamné, dětinské pohnutí, buď že se domnívají, že v tom rozeznávají kalné moci, kterých se děsí. Nedůvěřují, znepokojují se citlivostí, jež se netlumočí polykáním slov a skoky v náladách. V kolejích dobrý chlapec bouřlivý a odmlouvavý, v pensionátech hodná dívka rozvitá a smějící se — to se líbí profesorům. Mnohem více než na to, aby citlivost orientovali, pomýšlejí na to, jak by ji zadrželi. Nezbytnost společné atmosféry, jednotné disciplíny jim nedovoluje mnohdy, aby jednali jinak. Ale Tereзка zcela jistě tím trpěla.

Jak jen trpěla svými družkami! Co zkusila, nemůže se tak měřiti s tím, co jí učinily, jako s tím, jak to pociťovala. Povahy, jako její, jsou vždycky za terč škádlivého nepřátelství a soužení bez konce ve všech ústavech. Bajkář řekl pravdu: „Tento věk je bez smílování“, a taky neúnavný ve své krutosti, jež zřídka jihně; před velmi živou bolestí a pod tlakem náhlých výčitek. Ty hlučící dívenky, uprostřed nichž Tereзка žila, byly nesvědomitě podněcovány tím, že učitelky dávaly všeobecně přednost těm, jež se bavily, své nitro vynášely na venek, dovedly se ze všeho vyplésti.

Těch několik dní plných bezpříčinné nudy, jež jsem prožil v jedné koleji, dovolilo mi poznati jednoho žáka, který odpovídal jménu ostatně dráždivému Lagelée a jenž byl beránkem na dvoře středních tříd. Nikdy neviděl jsem štítku u jeho čapky. Pravidelně mu jej utrhli. Měli tam jistou

něco, co ji převyšuje a co ji volá. Trpí bolestmi nesdělitelného duchovního početí. Ví, že je nesená k cíli tušenému a přec neznámému, jako babí léto je nesené větrem. Ale komu to ostatně svěřiti? Mohla by definovati, dovedla by vyložití, co zakouší, v co doufá, co očekává? Vnitřní život takové plnosti a bez možnosti vyjádření dme srdce a způsobuje, že pláče. Ani otec, ani sestry, které ji tolik milovaly, ani dobré řeholnice z Opatství v tom nemohly udělati ani toho nejmenšího. Byla již nasáklá láskou, jež ji plnila, k nepřístupnému pásmu. Byla zaslíbena úplnému obětování se. Její slzy byly z těch, jež nevysychají. Rozhodné útěchy nemohlo se jí dostatí než při ukončení jejího poslání, později, mnohem později, až její tvář bude již ovívána máváním křídel smrti. Od časného dětství neměla býti ušetřena ničeho z předpovědí a ze znamení, jež označují, že duše byla vyvolena pro nějaký neobyčejný osud. Bylo jí deset let, když podivná nemoc ji porazila... Byla už zle protrpěla, když se dověděla, že nejstarší ze sester, Pavlina, ji opustí, aby vstoupila na Karmel. A když 2. října 1882 Pavlina po posledním políbení překročila bránu oběti a zapomenutí, když ji Terezie viděla zmizeti v temné chodbě, ač její malé rámě se vztahovalo, jako by po ní volalo, zatížila ji nesmírná sklíčenost. Pavla byla jí nejmilejší z jejích čtyř sester a tou, jež z celé rodiny ji milovala nejprozíravěji a jež do ní co nejlépe viděla.

Jednoho dne, bylo to 13. května 1883, volala svou sestru Marii. Ta přišla a přiblížila se k jejímu lůžku, ale Terezie jí nepoznala a volala dále s nevypověditelným zděšením. Zmučeny nepokojem, tři sestry, Leonie, Celina, které tu už byly, a Marie vrhly se s prudkou horlivostí k nohám sochy

Panny Marie, jež se nacházela v pokoji. To bylo tehdy, kdy předurčené dítě vidělo ne sochu, ale živoucí Pannu Marii. Krásná, jak jen může bytost být v nebeských prostorech, přicházela k Terezii a usmívala se. Ty tři malé cítily, že kolem nich vane zázrak. „Terezie je uzdravena,“ řekly si, neboť očima jejich sestry přešel podivný plamen. Terezie opravdu byla uzdravena. Ale hned si pospíšila, zavřítí svou duši na dva západy nad tím nadpřirozeným setkáním: „Svatá Panna popošla ke mně! Usmívala se na mne! Jak jsem šťastna! Ale neřeknu toho nikomu, neboť mé štěstí by zmizelo!“

Zatím však, na naléhavé otázky Mariiny svěřila jí zázračné tajemství. A Marie zase svěřila je v Karmelu, ale od té doby štěstí, jež z vidění bylo naplnilo Terezčinu duši, zmizelo. Když vydala své tajemství, trpěla nesmírný trest, z něhož byla vysvobozena až za čtyři roky u Notre Dame de Victoires. V tom je zase znamení, ale jaké? Nenáleží nám zkoumat tu tajemnou bolest. Uznejme jen v Terezii jednu z těch silných duší, jež zachovávají v sobě netknuto a nepovědomo, co mají největšího a od počátku až do konce života věrně to nesou bez umdlení.

Bezpochyby také zakoušela jakýsi cudný odpor k tomu, vydávati svou nejdražší a nejvznešenější intimnost duchovní na pospas úctyhodné sic, ale trochu všední zvědavosti. Jeptišky z Karmelu kladly jí množství otázek, což bylo s jejich strany přirozeno, ale ona tím trpěla. „Nesla Panna Maria Ježíška?“ „Doprovázeli ji andělé?“ Nevěděla, co jiného by řekla, než: „Viděla jsem Pannu Marii a Ona se na mne usmívala.“ Ta nesmírná skutečnost jí stačila a celou ji vyplňovala. Měla mluvit jen zbytečnosti, jimiž tolik zbožných osob se rádo

obsypává. Musí nám býti drahé, že celé vidění Terezčino je obsaženo v tuctu slov. Bernardeta jich neřekla o mnoho víc, ani děti z Pontmainu. Jakýsi ohavný anthropomorfism vloudil se do běžné pobožnosti. Jisté obchody s obrázky jej rozmnožily v tisíci exemplářích. Tak nás vybavili -- se srážkou podle množství -- přesnými ráji, očístci, jejichž plameny jsou tak přesné, jako by byly vystříhány ze zinku, a to nemluvím ani o pekle, kde nezapomněli na nic, ani na démona s rohy jako vývrтка, ani na odsouzence s vidlemi v zadku. Toto obrázkaření není pouze hanebné, je také falešné, nesprávné. Msgr Grete velmi vhodně připomněl o sv. Terezii, že „zavrhovala zobrazování krásných andělů, oblečených ve světelné rízy, a že se mohla živiti jen pravdou.“

Když se slyšela takto vyslýchána, nutně byla zmatena a ve skvostné prostotě svého srdce ptajíc se, je-li opravdu tolik toho třeba ke zjevení, představovala si, že snad lhala. Později ji sama svatá Panna upokojila. Byla to opravdu Ona a taková, jak ji Terezka viděla, když se k ní přiblížila a usmívala se na ni.

Den prvního sv. přijímání byl v životě Tereziině neporovnatelným svátkem a datem, jehož odrazy byly neurčitelné. Klášterní kaple Benediktinek zářila světly. Zlato ozdob a vysokých svícňů řinulo se na oltář. Terezie s malou dušičkou, chvějící se uprostřed tolika jiných, ale rozzářenou, jak žádná jiná nebyla, očekávala Toho, který sám ztiší její hlad. On přišel a tu začal ten vznešený dialog, kdy už se neví, kdo mluví a kdo odpovídá, tolik táž touha a táž radost podněcuje hlas božský i lidský v jediný hlas smíšený :

„Ty a já ! Ty a já ! Hledal jsem tě po všech svě-

tech a všemi věky neúmorným hledáním. Žádám si duši nádherných a moudrých, ale svět je tak bláznivý! Nechce ani velikosti, ani krásy. A kde by jich bylo, kdyby mé tělo na kříži rozepjaté nevrhlo na ten svět znamení věčné vzpomínky? Potřebuji já, Bůh, družiny těch duší, jež jeden z mých světců pojmenoval apoštoly posledních časů. Tomuto světu, jež mámení antického pohanství hrozí znovu pokrytí jako noc, je třeba znovu dáti smysl pro cestu královskou, cestu inteligence a oběti, bezuzdnou velkodušnost a vznešené bláznovství. Potřebuji, rozumíš tomu? ... já, Bůh, potřebuji tvé lásky; nejsem dost milován na zemi. Já, Bůh, potřebuji, abys mi pomohla ve snaze spasiti svět. Proto, trp jako Já trpěl. Zahrnu tě hořkostí, jako naplňují kád' vzácným vínem. Zasypu tě bolestmi, jako děti buší jablky do vrat stodoly! Není třeba ničeho menšího pro duchovní výboje a k tomu, aby drazí hříšníci, které oba milujeme, vešli v radost moji. Ty a já, sjednocení, zachráníme moderní svět, tím, že jej oslníme krásou, které v taji svého srdce ještě nepopřel a kterou hledá pod bídnými způsoby klamu, merkantilismu a vílnosti. Trp ze všech sil, celou vůlí, trp až do smrti, trp tak, až na to zemřeš, Terezičko, pro niž přicházím z hloubi věků."

„Ty a já! Ty a já! A čeho bych se přec mohla báti, když Ty jsi se mnou? Pane můj, lidé, i když nejsou zlí, nerozumějí. A když Tobě nerozuměli, co na tom, že mně bídné teprv nerozuměli? Teď je mi vše jedno, když mi naléváš až po kraj opojení své lásky. Ba, na příště můžeš se i vzdáliti, když budeš chtít. Budu Tě milovati i za Tvé nepřítomnosti a, jak strašně osamělá mohu se cítit s velkým svým tajemstvím, budu Tě milovati přesto, že už mi ne-

budeš mluvit. Dnes vidím dobře, že není většího utrpení, než býti vzdálen Tebe; to je tak veliké, že býti pronásledován lidmi, není nic. Nuže, i to přijímám pro spásu hříšných, našich přátel. Ale tvá milost kéž mi pomáhá, byť i tajně; je toho velmi třeba, když tak malé dívce ukládáš tak veliké poslání. Ty a já! Ty a já! A koho bych se mohla báti, když Ty jsi se mnou?“

Zatím kadidlo plnilo světelným oblakem ohnivou kapli. Svíce dštily voskové krupky na bílé, spuštěné závoje. Pouze halapartna Švýcarova, dopadající v pravidelných intervalech na dláždění, přerývala ticho . . . Potom přehnala se vichřice zpěvů . . .

Reholnice-benediktinky mi řekly, že toho dne se zdálo, že Terezie nežije víc na zemi, ale v nebesích. Věřím rád, že v ten jediný den zjevilo se jim na krátký okamžik, ale zdrcující jako blesk, nadpřirozené poslání jejich malé chovanky. Dnes, kdy je v slávě svatých, shromažďují skrovné črty ve svých vzpomínkách, umisťují je ve vrcholné interpretaci, kterou o tom dala Církev, doplňují mosaiku toho svatého života z několika drobných faktů, jak jim je paměť vrací, a jsou jakoby udiveny, že v tom zauímají tak veliké místo. Vpravdě, viděly zbožné dítě. Netušily světici s plamenným srdcem. Není v tom nic překvapujícího. Ten zázrak je v tom, že v onom dítěti, jemuž bylo třináct a půl léta, když vystoupilo z ústavu, byla už ta napjatá vůle, ta energie, jež měla vždy pravdu sama ze sebe, to odvážné odolávání velikému vnitřnímu utrpení, jež pouze slzy prozrazovaly — a krátce, pod zevnějškem pokojné žačky ta bouřlivá, výbojná duše, v níž rostl pocit jejího poslání.

ŠIRÝ SVĚT.

V třinácti letech — začátkem r. 1886 — vystupuje Terezie z pensionátu. Prošla skrupulosní krí-
sí, jež měla zpětný odraz na její zdraví. Otec její
tedy usoudil, že je lépe vrátiti ji vůbec životu ro-
dinnému. Zvláštní lekce doplňovaly její vyučo-
vání. Ale protože si přála býti přijata mezi Dítky
marianské, musila dvakrát v týdnu pobýti po ně-
kolik hodin v pensionátě. Praví o tom, že to její
bázkivosti přišlo draho. Tato prostá poznámka od-
haluje, do jaké míry pravý základ její duše zůstal
cizí životu v pensionátě. A přece tam byla žila po
5 let, věrně zachovávala pravidla, nutila se, aby
tam našla stálé náklonnosti. Její učitelky byly že-
namí povinnosti, nesmírně pozorné k duším, jež
jim byly svěřeny. Neuhodly jí, ale činily pro ni
vše, co mohly. Kdežto děti, ty byly jako všechny
děti v tom věku. Zatím však Tereзка v pensionátě
znala všecken úděs vnitřní samoty, nedosáhnuvši
ještě toho bodu dokonalosti, kde jí Bůh dostačil.
— Člověk se nedává plně a radostně lidstvu, než
když už nic od něho neočekává. V očekávání to-
ho vidíme ji v určité dni v týdnu, jak tiše pracuje
u okna na nějaké ruční práci, výšivce snad, krás-
né rusé vlasy — jež dnes ještě oplývají zlatem
v relikviáři na Karmelu — rozpuštěny po rame-
nou; je zabrána ve vnitřní samomluvu. Před ní
ševelí tiše ty vysoké lípy, z nichž padávala za
dnů, které se jí zdají už vzdáleny, milá ptáčata
mrtvá. Všechno kolem, to je sladkost uzavřených
míst k rozjímání těch starých věcí, jež se pomalu
rozplývají. Kam směřuje nadšení této duše, jež

se celá chvěje mladostí? V tomto neurčitém věku, kdy dívčinka se stává ženou a má dáti průchod své potřebě něžnosti, neurčitá, ale mocná výzva přichází z širého světa.

Terezie byla velmi hezká. Její chování mělo důstojnost a půvab, což všichni svědkové zdůrazňují. Čelo měla vypouklé, ústa trochu velká, bradu velmi vyvinutou, ale tahy měla jemné, nos přímý, dobře kreslený. Vlas její byl skvostný a jeho žhavé zlato prohlubovalo pohled tmavomodrých očí. Obličej, který nemoc zpracovala a tak jej produševnila, byl a zůstal jemně dětský, ale melancholie, již jsou oči zamženy, v něm otvírá hloubky, odhaluje vnitřní drama a také řádění neúprosné nemoci v tom mladém těle. Obvyčejné obrázkářství nedává nám téměř ničeho z této pathetické a prosté skutečnosti.

Jsouc krásnou dívkou, znala kolem sebe ten obdivující šepot, jež ženská krása vyvolává. Ne že by si ho byla nevšimla a že by ji nebyl těšil. Cestou do Říma jakýsi mladík se jí dvořil. Nic by jí nebylo v tom okamžiku zabránilo, aby se dala Bohu, ale nebyla lhostejna k té úctě, a jak už vždy byla pravdomluvná, řekla o tomto předmětu: „Je čas, že jdu, neboť bych snad neměla odvahy dlouho vzdorovat“. Nebyla z těch měkkých povah, jimž skoro není ani bojovati proti věčnému pudu. Jsouc horoucí a něžná a také pyšná a hrdá od přirozenosti, byla by se snadno, kdyby jí její vůle a Bůh, který ji chtěl, nepomáhal, poddala nějaké velké lidské lásce, s níž by snadno se shodlo to románové v jejím srdci. Sama nám řekla: „S povahou, jakou já mám, byla bych mohla padnouti hodně nízko“.

Nepovolila světu, který ji oslavoval. Stálost její

energie ji před tím zachránila a také obvyklý vzmach jejího srdce ke křesťanskému nebi. Obcovala ode dávna s Bohem, s duchovní velikostí byla obeznámena, a co se týká jejího dětského snění, to bylo ještě modlitbou. Ve svém životopise tak úsečným na místech, kde jedná o světě, jedinkrát označuje, že z něho pocítila lehkou a opojnou závaň, aniž by ostatně čistota její duše byla pokalena. Po nemoci, aby se povyrazila, dovedl ji otec do Alençonu. Nebylo to nějaké dovádivé město, ale aby zapomněla na krutou zkoušku, jež byla poplašila v Alençonu všechny Martinovy přátele, utvořena kolem Terezie čarovná atmosféra. Byla, jak praví, slavena, hýčkána, obdivována. Předháněli se, kdo nejvíc radostí omámí to krásné dítě, jež všichni milovali. Terezie píše prostě: „V desíti létech srdce snadno se dá oslnit, a doznávám, že tento život měl pro mne kouzlo“. To byl kromě příběhu cestou do Říma jediný trochu živější vliv, který svět kdy na ni měl. Aspoň je to skoro vše, co o tom víme.

Ale povahám uměleckým, jako byla její, sirény připravují jiné zpěvy. Probudila ta výzva k jiným světům, jiným obličejům, ke vzdáleným městům, k neznámým davům, ta touha vyčerpá mnoho násobné formy života a mění tvář krajiny, ten úskočný hlas přístavů, odkud rozlétají se tartany (lodi) s mnohobarevnými křídly, jedním slovem to *pozvání na cestu*, jež je ještě jednou formou hledání lidského štěstí — probudila v té duši, citlivé pro krásu věcí, chuť na dobrodružství a rozechvění cestovní? Ne. Terezie viděla moře. V létě často přicházela do Trouville; hrála si na rozsáhlém nábřeží Severu, tak plochém a tak jemného písku, že při větru běžely přizemí bledé jeho mra-

ky. Ponechávala své nahé nožky lichotkám vln. Viděla, jak sinou vodou rozzářila se perleť škeblí. Procítla jímavý smutek mlh poletujících nad mořem. A zvláště postřehla volání neohraničených rozloh. Ale co tam viděla? Na žluté světelné brázdě, již zanítilo zapadající slunce, dala se kolébatí svému srdci jako lehké bárce a neoznačila mu jiné zastávky, než Srdce Boží.

Terezie viděla Paříž (kterou hlupáci nazývají Babylonem a jež je podstatně záračnou nádrží opačných energií). Zachovává na ni jen jednu vzpomínku: Notre Dame de Victoires, protože tam byla její duše vysvobozena z trápení, že svěřila tajemství zjevení.

Později jela Terezie do Itálie. Tam se obdivovala krajinám, ale v té chvíli hlas sirény vydechl zoufale, na prahu její vůle, jisté svým cílem. Dala svému žití rozhodnou orientaci. Od té nedala se ničím odvrátit. Napoleon trápený blízkým vítězstvím nedával pozor na hru bledého slunce zimního na pláních u Slavkova. Tereziečina vůle a její schopnosti byly napjaty k úplné oběti na Karmelu.

Ostatně, kdyby život Terezie byl zcela uplynul vně mříží klášterních, byla by pravděpodobně uzavřená mezi mírnými pahorky Lisieuxskými. Mezi těmi, kdož jsou zamilováni do krajiny, jsou dva velké rody. Ti, jež nostalgie neznáma volá k novým zemím, a ti, kdo neustávají čerpat kouzla a krásy z rodného kraje. Ona by byla následovala rady „Následování“. Autor této vážné knihy je zajisté do té míry zbaven, oproštěn všeho, proniknut Jediným Potřebným a prosycen přísnou moudrostí, že se zdá paradoxní, hledati, co by asi mohl mysliti o krásné krajině sluncem ozlacené, modravé světem luny nebo laskané větrem. A za-

tím on praví: „Co můžete viděti jinde, čeho byste neviděli tam, kde jste? Hle, nebe, země, živlové; nuže, z nich je všechno učiněno.“

Tak by byla myslila Terezie. Není pochyby, že její poslání unášelo ji nad krásy viditelného světa, ale půvab přírody, tak jak jej tvoří jaro a léto, probouzel v ní tisíce zpěvů. Její louka jí byla širým světem. Vytrpěla smrt a muka, opouštějíc ji. Její vůle ustavičným a ustavičně bolestným úsilím ji z toho osvobodila, ale vzpomínka na ni ji pronásledovala vždy a stala se jedním z jejích všedních utrpení. Před nádherami italské země řekla: „Až jako vězeň na Karmelu budu moci viděti jen malý cíp nebe, budu se rozpomínati na dnešek.“ Opouštějíc posledně Buissonets, obejmě ji zamilovaným pohledem. V zahradě Karmelu bude dále sledovati kruh ročních počasí na listí kaštanů a nemocna, za krásných, červencových večerů bude pohlížeti na vrcholky stromů, poprášené zlatem zapadajícího slunce. Hle, co si ponechala z širého světa. A i to uvádí ve vrcholnou harmonii s vnitřním světem:

Zde všechno je jen řád a krása,
přepych, klid a rozkoš.

VI.

VOLBA.

Kdysi to byla důležitá záležitost, zvoliti si kariéru, následovati svého povolání. Rodiče si s tím dělali mnoho trampot. A ten, o koho se jednalo, oddal se cele tomu, co si vybral. Mnohá řemesla chovala v sobě pravá tajemství. Byla tu mystika

důstojníka, námořníka, lékaře. Potkáváme se s tím ještě, ale už jen výjimečně. Silný součinitel originality, skoro bizarnosti připojuje se dnes k výběru učiněnému pod tím vnitřním impulsem. Za našich dob je to otázka jasná: jedná se o to, nadělat peněz, ostatní je jen prostředek nestejně ceny, jak toho dosíci. Tak je celá záhada zjednodušena, ale zhoršena. Statistikové, kteří blednou nad příčinami ubývání francouzského lidu, zapominají na to podstatné, jež uniká výpočtům: mravní dědictví Francie se smrštilo jako vydělaná kůže. Hodnota jedinců, jako síla a hodnota skupin jeví snížení, jež každá generace hledí ještě uspišit. Gesto, jež učiní Terezie, zvýší mravní dědictví Francie v nesmírných rozměrech. Tato Francouzečka jdouc ve stopách Jeanne d'Arc, vrhá svoji velkodušnost na váhu, jež se strany Francie stoupá.

Toto čarovné dětství musí skutečně vyústit v hrdinnou oběť. Z tolika mlčení a rozjímání, z nichž to mládí bylo stvořeno, mělo vytrysknouti něco nekonečně velikého. Láska — krahujec — vznáší se nad Terezkou. Až do dospívání žila pokryta stinným kruhem, nakresleným dostředivou dráhou jeho letu. Dlouho byla myslila, rozjímal, snila. Málo se vydávala; svým dávala svou něžnost, ne své tajemství. „Já“, praví jedním z těch slov, jež vrhají ostré světlo na její duši, „já, jež nepotřebovala nikdy mluvit, než jen abych odpovídala na otázky mně kladené...“ Nebylo jí třeba mluvit; bohatství jejího vnitřního světa jí stačilo a byla zvláště zaměstnána pozorováním, kdy cítila, že let kořistného ptáka sestupuje až k jejímu srdci. Její vůle, jež se projevila tak silně, připravovala ji den ze dne na to dramatické utkání. Pravím: její vůle,

neboť zápasila. Ať byla její láska k dobru a její přirozený sklon k božským věcem jakékoliv, byla hotová něžnost, oheň a síla. Ale tato mladá vášeň, řízená, zadržovaná, povznášená vřela jako gejsír, místo aby klesala. Dlouhá odmlčení Terezčina a její rozjímání byla bezpochyby následkem těchto odrazů, těch postupných zápasů, těch tête-à-tête s pohlcujícím posláním, k němuž cítila se volána. Že zvítězila stokrát, tisíckrát, to bylo jistě tím, že vstupovala do ticha svého srdce a tak sebe odňala vnějším mocem. Nestačilo jí, že je ve svém pokoji, udělala si alkovnu ze záclon uzavřených nad sebou. „Ale, nač vlastně myslíš?“ ptávali se jí. „Nevím... na Pána Boha... A konečně, já myslím...“ A tak nezlomná vůle, jež se neměnila ani když prožívala denní malichernosti, ani rzem únavy, učinila z té duše přirozeně už krásné, pravé vedledílo.

Terezie mluvila s neobyčejnou silou o vánoční noci r. 1886, jako by byla označila důležité období svého duchovního života. Jde až tak daleko, že píše, jako by ta noc určila v ní přetvoření, jakési „obrácení“. Jako všecy děti hýčkané a rozmazlené, které všichni členové rodiny spěchají upokojit, jevila se často umíněná a rozmarná. Nuže, toho vánočního večera opanovala se v nepříjemnosti a usmívala se dále, místo aby plakala jako obyčejně. Drobný fakt, ale na plánu, kam se Terezie přirozeně staví, nemohl se jí zdátí bezvýznamný. Toho dne změřila samu sebe a poznala, čeho je její energie schopna. Živé vnitřní osvětlení asi vneslo řád do shluku jejích myšlenek a snů, označilo jí přesně záhyb jejího života, smysl jejího trápení, osvětlilo obrysy jejího poslání. Odtud, co na ní bylo ještě dětinského, prudkého, přehnaně

bez ustání. Bylo by si přát, aby hotovitelé dřevěných svatých byli donuceni žít celý den — ostatně jen jeden aspoň — úplné svatosti. Zůstali by z toho na dlouho zchromlí.

Bůh nemá ve zvyku nechati dlouho na pokoji ty, které si vybral. Duše Tereziina byla výheň, jež metala plameny. Zнала a měla poznati čím dále větší horoucnost, muka a radosti nevypověditelné, požadavky a výmysly nejsubtilnější, až k dětinskému bláznovství lásky. V období života, o němž píšeme, měla opravdová unešení do té míry, že nevědouc jak říci Ježíši, že Ho miluje, a pomýšlejíc s bolestí na to, že z pekla nikdy nestoupá výkřik lásky, zvolala, že by z celého srdce ráda viděla se tam pohroužena, kdyby tak Bůh mohl tam býti věčně milován. „To by Ho nemohlo oslaviti“, dodává s obvyklou svou moudrostí, „protože si přeje jen našeho štěstí, ale když milujeme, pocítujeme potřebu říci tisíc bláznovství...“ Tak všecka hořící připravovala se utratiti svůj čistý život pro spásu světa.

Vzácné svědectví nás poučuje, že své slavné slovo: „Chci procházeti nebem činíc dobro na zemi“, pronesla vícekrát, jsouc ještě dítětem, před vstupem na Karmel. Tak vyvinula od mládí podstatnou linku svého nadpřirozeného určení. Světelná stezka, již tvoří její život v našich tmách, rozvíjí se jak raketa ve snop jisker v těchto zářivých slovech. To je její klidné rozhodnutí, jež ji naplnilo navždy. Toho dne, kdy se rozhodne pro plné jeho uplatnění, začne nové období jejího života. Když někdo orientoval svůj život, ustanovil se na volbě, jeho dětství skončilo.

FARA A BISKUPSTVÍ.

Terezie teď pozná jiné obtíže: ty, jež Církev na všech stupních hierarchie klade moudře povoláním, jež nejdou s proudem doby. Ať zbožná dívka vstoupí jen do kláštera, to je zcela normální a kromě důvodů odedávna v seznamu zařazených potká se jen s povzbuzováním. Ale případ Terezičin je výjimečný, a nemýlím-li se, bez předchůdce. Chce vstoupiti na Karmel, do jednoho z nejprísnějších řádů, ve 14 a půl létě. Zajisté Bůh ji tam pudí a ona to ví. Ale Církev svými představiteli chce se o tom ujistiti, vyzkoušeti ten případ, učiniti si poznámku o znameních. Je v tom jen moudrost, opatrnost, rozum. Jako vždy v podobném případě, duše nesena svými hlasy, pouští se v před, hledá bouřlivě východiště; když nemůže překonati překážky, tedy ji obrací, nikdy nesmíří se s odmítnutím, a když narazí na formální nějaké „Non possumus“, odvolává se. Bije křídly ve své kleci, žádá, aby jí dveře byly otevřeny, aby mohla konečně rozletěti se k nadlidským hloubkám, jež ji tak hlasitě volají. Její vytrvalost a horlivost, vždy stejná ve všech pohromách, prokáží jí službu. Církev skloní se nad ní v pozornějším pohledu, pohne se, pozná znamení, rozezná cestu Boží. Dá souhlas.

Až dosud sledovala Terezie obvyklý křesťanský cyklus: zpovědi, sv. přijímání, kázání, obřady. Zнала kněze v těch snadných oblastích, kde není nepředvídaného, kde duše může jen se učit, poslouchati, kněz jen učit a povzbuzovati dle navykklých způsobů. Terezie se nenadála, že tíž kněží,

dosud tak snadno přístupní, budou činiti jejímu bezprostřednímu vstupu na Karmel takové překážky. Ale věděla dobře, že půjde svou cestou až k cíli.

Terezie nemohla nadto nepotkati se na své cestě s administrativou, se vším, co to slovo představuje váhavosti, zdoluhavosti v postupu, formalismu. Církev, jako dokonalá společnost, má svou administrativu. Jsouc podrobena, třeba že v menším stupni, nepřístojnostem civilní administrativy, má přece před touto zdrcující přednost. Civilní úřad, to je anonymát, lhostejnost, nejkrutější mechanismus použitý na bytost lidskou, jež je jím považována pouze za pořadové číslo. Člověk jako člověk tu neexistuje. Je tu tím jmenovaným Takovým Jakýmsi a to jméno nepředstavuje jinou osobnost, než poplatníkovu a robotníkovu. — Administrativa církevní naopak se rozpomíná vždy na ducha, z něhož vychází, a na cíl, k němuž směřuje. V nejhorším okamžiku a když se zdá, že není už naděje, odvoláváme se tu k duchovnu. Vždy nám zbývá možnost a je účinně připomenouti, že máme duši a že ta záležitost se rozřeší na věčnosti. Trampoty úřední v Církvi riskují vždy, že ustoupí nátlaku tohoto svrchovaného argumentu. — Administrativa civilní jest osobnost pro sebe. — Úředník v oblasti církevní jest jako takový podružnou mechanikou, jež existuje jen v té míře, pokud toho vyžaduje nevyhnutelný výnos nějaké hmotné organizace. Duch je svrchovaný pán. Dříve nebo později, po menším nebo větším odporu tento princip na konec nabude převahy.

Terezie musila narazit nejen na úřední pravidlo, ale také na intelektuelní a mravní hodnotu

nestejnou, na více nebo méně přístupný charakter zástupců církevních. U duší nedostatečně proniknutých, vrtkavé víry nebo chudé intelligence, když se byly přepočítaly utkavše se s prostředními nebo nesnadnými temperamenty v osobách tak vysokých autorit, stává se, že jsou jimi stlačeny v malomyslnost nebo i vrženy v odboj. Jak už Terezie byla citlivá, rozpomenula se asi na zkušenost, kterou v těch dnech učinila, řkouc k jedné ze sester: „Ach, duše! Na ty nemyslíme a zraňujeme je. Většina duší je nemocna, mnoho je slabých, všecky trpí. Jakou něhu měly bychom k nim míti!“ Drsná slova byla jistě pro Terezii ranou, třeba že o tom nic u ní nesvědčilo, leda že někdy plakala. Ale v tom choulostivém a často zklamáníplném jednání nepřestávala prokazovati nejpodivuhodnější slitinu inteligentní poslušnosti, pokorné a nezdolné odvahy, nevykořetelného přesvědčení. Nic nepřimělo ji ke změně náhledu. Nic ji neodstrašilo. Sledovala cíl, který si byla stanovila, spokojujíc se tím, že s poddajnou moudrostí přijímala nevyhnutelné odklady. Její otec pomáhal jí co nejlépe v jejích pokusech, ale neřídil jí; sledoval ji prostě v tom, na čem se rozhodla.

Při své první úřední návštěvě měla Terezie co činit s drsným pánem. Ať duše pana kanovníka Delatroëttea, faráře od svatého Jakuba a superiora z Karmelu, odpočívá v pokoji! Přec však bychom byli rádi, kdyby býval ten výborný kněz ukázal více mírnosti a trpělivého pozorování. Abbé Delatroëtte uznal, že nemůže se jednati o vstupu na Karmel před uplynutím dvaceti jednoho roku. Bylo to upozornění velmi rozumné, ale zdá se, že si z něho učinil přísnou zásadu, jež

nestrpí výjimek, a zvláště vkládal do něho, aby podepřel svou myšlenku a postavil se na odpor přání Terezčiny, takovou umíněnost, že je jeho špatná puntičkářská nálada, jeho formalistní duch a jeho nedůtklivý charakter učinily asi velmi nepříjemným. Byl to muž povinnosti, duše opravdu kněžská, ale měl způsob adjutantův. Velmi žárliv na svou autoritu, porozuměl, že duchovní záležitost jedné jeho farnice přesahuje úplně jeho radu a vedení. Informován o rozhodnutí Tereziině dal věděti představené, že co se jeho týká, nedovolí dítěti vstoupiti do kláštera dříve, než mu bude dvacetjeden rok. Terezie a její otec přes toto odmítnutí učinili přímý pokus. Byli přijati svěže a narazili na velmi suché „ne“, jež nebylo zmírněno žádným laskavým slovem, žádnou přesvědčivou promluvou. Pan kanovník Delatroëtte byl naprosto dalek dobromyslnosti. „Není nebezpečí z prodlení“, bručel. „Nebude vše ztraceno, nevstoupíte-li do řádu.“ Přece však na konec setkané dal uklouznouti větě, které se Terezčina čilá intelligence ihned chopila: „Jsem jen zástupcem pana biskupa; jestliže on vám dovolí vstoupiti, nebudu moci nic říkat.“

Pan Delatroëtte nesložil zbraně nikdy. V Karmelu vědělo se později dobře, i když dovolení bylo dáno, že představená uznala za dobré opozditi vstup žadatelky o několik měsíců, jen aby se dostalo zadosti učinění důstojnému pánu Delatroëtteovi, velmi nespokojenému, že se pokusy děly s obcházením jeho. V samotný den, kdy vstupovala Terezie na Karmel, pronesl tato nelíbezná slova: „Ctihodná Matko, můžete zpívatí Te Deum. Jako zástupce Monsignora představuji vám toto patnáctileté dítě. To vy jste chtěla jeho

vstup, přejí, aby nezklamalo vašich nadějí, ale připomínám, že za ně máte veškeru odpovědnost.“ Darma psáti doslov o této trvalé nemilostivosti. Veliké pátrání psychologické bylo by marné. Když měl pan Delatroëtte nějakou myšlenku, tož se jí nezřekl a nad to měl zlou povahu. Tento fakt nezaslouží, aby byl zaznamenán, leč proto, že hodnotí povahu překážek, jež Terezii potkávaly, a tím i sílu její duše. Ostatně je třeba připomenout na omluvu důstojného pana Delatroëttea, že jako superior Karmelu znal lépe než kdo jiný jisté občasné obtíže, do nichž zdálo se mu nemoudré vrhati patnáctileté dítě.

Jakmile vyšla od superiora Karmelu, ihned byla Terezie unesena jinou nadějí. Nemyslíla než na to, aby od samého biskupa z Bayeux, monsignora Hugonina, obdržela dovolení odřeknuté důst. panem Delatroëttem. Toto setkání mohlo se uskutečnit teprve o čtyři měsíce později. Podzim už se běhl s pahorků a Terezie se ustanovila na tom, že neuvidí už jara v Buissonets. V srdci dala už na vždy „s Bohem“ louce. Květiny vypučí v horké trávě a ona jich už nikdy nebude trhati, keře známé krajiny, ptáci na větvích, bílí motýlové o nejistém letu už jí neuvidí jíti kolem, leč v rakvi, v níž bude spáti. Její rozhodnutí bylo tak silné, její orientace do té míry rozhodná, že již tyto drahé jarní obrazy, jimiž tak dlouho bývala nadšena, představovaly se jí už jen jako jakési vážné vzpomínky. Mistrovské dílo v této duši, kde vše je krásné, jest, že byla tak něžná a tak mužná zároveň, tak energická a jemná, tak snívá a ochotná. Všechna zahloubána ve svou velikou myšlenku, pojímala lásku jen ve formě oběti.

31. října 1887 pan Martin a jeho dcera se vydali

do Bayeux. Město se starými domy, úzkými ulicemi, povýšenými rodinnými domy shromažďuje svůj neznámý provinciální život okolo skvostné kathedrály. Biskupský palác otvírá se krásným portálem na kathedrální náměstí. Budova nepřiliš přísného vzhledu přijímala ji dosti vlídně a lidsky, ale působila na Terezii přec jen silně. Nikdy necítila se tak maličkou. Ale její srdce nepovolovalo. První osobou, již Terezie tu potkala, byl abbé Révérony, generální vikář, který připravil setkání. Tento abbé Révérony měl svou cenu a věděl to. Bývalý vojenský aumônier, zacházel s drsnými dušemi, měřil se s temperamenty málo tvárnými. To zdvojnásobilo jeho přirozenou autoritu a neplatil za přístupného. Jeho zjev byl chladný. Co se týká jeho mínění o případu Tereziině, zdálo se spočátku takové jako důst. pana Delatroëtte. Nebyl nakloněn vstupu na Karmel v tak mladém věku. Ale aby vyznal totéž moudré mínění jako jeho spolubratr, k tomu zdá se míti nad ním převahu, uměje zacházeti s dušemi s inteligencí a nesouditi jich dle předpojaté myšlenky. Byl ochoten změnití náhled, jestliže zkušenost mu prokáže, že neměl pravdu. Nadto vedl tuto záležitost jistou rukou. Vyptával se Terezie, hledal, jak proniknouti tuto duši, a máje příležitost pozorovati ji zblízka, neopominul jí. Ostatně máje veliký vliv na biskupa, a pověřen samotným svým úřadem značnou zodpovědností, dovedl jednati ne tak zlehka. Jestliže se snažil zdržeti Terezii, aby nevstupovala tak mláda na Karmel, bylo to bez umíněnosti a bez predsudků. Zdá se, že rozeznal v ní duši neobyčejných vlastností a nepřestal se nikdy zajímati o ni. Celkem mezi všemi, kteří byli povoláni, aby řekli své mínění nebo svoji radu, on představoval

střední chování nejjistější, nejopatrnější a inteligentně nejpevnější.

Monsieur Révérony uvedl Terezii a jejího otce k biskupovi. Vypravování Terezčino o tomto setkání má svěžest z Kvítků sv. Františka. Tři křesla, jež odhadla jako „enormní“ — neboť byla všecka rozrušena vším tím velikým kolem své malé osoby — byla postavena u krbu, kde zpíval plamen hořícího dřeva. Důstojný pan Révérony dovršil její zmatek, usadiv ji do prostředního. Celá v něm zmizela. Zle zastrašena, ale čelíc situaci s obvyklou svou odvahou, připravovala se odpovídati na otázky, ale ničeho neměla její bojácnost býti ušetřena a ona vyzvána, aby mluvila první. Tato předhra uchvacuje prostotou a příjemností hostitelskou. Jsou biskupové, kteří vás přijmou zcela dobrácky, s rukama složenýma v klín, důvěrně hovoříce, vypravující *chutné* historky a jevíce se ochotní k vyslechnutí jich. V nich ožívá prosté a vlídné chování venkovských farářů; a nebo jsou to jemní diplomati, kteří vědí, že není nad dobromyslný a čilý rozhovor, chceme-li zvědět, s kým je nám jednat a co od nás očekává. Monsignor Hugonin byl intelektuál v plném slova smyslu, pozoruhodný muž v každém ohledu a jedna z nejlépe organisovaných hlav ve francouzském episkopátě těch dob. — Obyčejně dosti chladný na pohled i ve způsobu, jakým přijímal, povolil za návštěvy Martinových a stal se na okamžik zcela podobným dobrým, domáckým biskupům. Zřejmě byl získán, okouzlen a sám okouzlující.

Terezie „mluvila co možno nejvýmluvněji“ — jak praví. Ale byla příliš inteligentní, aby si neuvědomila, že jedno slovo hrozného důstojného pana Delatroëta bylo by jí lépe posloužilo, než

všecky její důvody. Když se jí biskup ptal, zda-li už ode dávna chce jíti do kláštera, odpověděla: „Ó ano, Monsignore, už velmi dlouho!“

„Hleďme“, děl důstojný pán Révérony se smíchem, „přece ne déle, než patnáct let!“

„To je pravda“, odpověděla, „ale není mnoho co ubírat, neboť jsem si přála dáti se Pánu Bohu od svých tří let“.

Pan Martin podporoval svou dceru co nejlépe. Ale biskup stále jen zabaloval rozhodnou odpověď do jemných poklon a květnatých slov jako májovou větvičku. Jeho slovy plynula ohromná trpělivost Církve, jež nikdy nespěchá, a také péče o pravidelný hierarchický postup. Skutečně, řekl k závěru, že nemůže o ničem rozhodnouti, aniž by mluvil se superiorem Karmelu.

Znova přešel kolem stín důstojného pána Delatroëttea. Rázem viděla Terezie rozplývati se všechny své naděje! Plakala a její slzy tekly na fialovou sutanu. Už při vstupu, všecka dojata měla slzy v očích a M. Révérony o tom žertoval: „Ó, vidím diamanty, těch netřeba ukazovat Monsignorovi“. „Učinila jsem něco více, než jen mu je ukázat; já mu je dala“, napsala Terezie později. A laskavý biskup těšil ji jak mohl, připomněl jí krásnou cestu do Říma, kterou měla brzy konat, ujistil ji, že bude pozorně sledovati tuto záležitost... Učinil poklonu panu Martinovi, že tak velkou obět přináší s tak velkodušnou radostí. Po ukončené návštěvě Monsignor Hugonin i jeho generální vikář doprovodili Terezii i jejího otce až k zahradním dveřím, stále je ujišťující svým zájmem a otcovskou náklonností. Byli, abychom řekli pravdu, laskavi tak, že bylo z čeho malomyslnět.

Kdyby Terezie byla dítě jako jiné děti, byla by

se dala potěšit. Ale ona nechtěla nic méně, než získati svět. Puze na tajným tušením, vnitřním, všemocným hnutím, chtěla to podniknouti bez otálení. Od té chvíle dala této rozmluvě její pravý závěr: odpověď biskupova byla odmítnutím. Hleděti pohnout M. Delatroëttem, to by byla ztráta času. Bylo už rozhodnuto, že pro rozptýlení dají jí s otcem a sestrou Célinkou putovati do Říma. Nuže! O to povolení, které jí fara a biskupství zdráhají se dáti, bude žádati tam. V plném slova smyslu: půjde do Říma!

VIII.

ŘÍM.

Utéci se do Říma bylo vždy svatým pokušením duší, které měly nebo myslily, že mají nějaké poslání. Pro miliony duší je nade vše silné to přání, dosáhnouti srdce všeho křesťanstva, toho srdce, jehož slovo je rozhodné a bez odvolání. Když normální jednání nevede k cíli, když reprezentanti Církve na prvních stupních církevního žebříku jsou příliš zdouhaví, aby se pohnuli, nebo kladou nepřekonatelné překážky, vznikne rozhodnutí: „Pojďme do Říma!“ Předešlí však jsou naprosto nepříznivi tomuto pokusu. Celá armáda monsignorů obratných, hovorných a obezřelých zároveň, tká ve složitých řízeních útek různých a nerozmotatelných vlivů. Nad nimi je pásma usměvavých kardinálů, jemných a opatrných, na nichž si nejprohnanější diplomacie evropské vyhlámaly zuby. A ještě nad nimi ve své kanceláři a svých zahradách—papež, ale k němu se přichází,

jen když jsme šli kolem mnoha prostředníků. Co byla v r. 1887 ta Terezie, která v r. 1925 vešla do Říma ve vsí slávě? Jaký ohlas měl by její výkřik, hlas neznámého dítěte, v tom nesmírném, hlubokém Římě? Ale pokušení je příliš živé a nemine rok, aby osamělé duše nepřicházely tlouci na bronzové dveře, aby si odnesly úzkostlivě žádané schválení vznešeného zápasu. Jedná se o osvícence, revolucionáře, nadšence, nebezpečné reformátory? Z mlčelivého Vatikánu vychází heslo, rozšíří se po celé hierarchii, již se týkalo. Všechny dveře, kromě těch u zpovědnice, se zavrou. Nikdy nedojde odpověď, nebo to bude odsouzení. Jedná se o světce, o skutečné a zanícené genie? Poznají moudré odklady, s jakými Řím přijímá nové projekty a zvláštní povolání. Lidé činu často netrpělivě přešlapují před těmito nekonečnými průtahy, tou opatrností, jež se tají, těmi požehnáními, jež se nestávají hesly. Nepomýšlejí na to, že se tak Církev vyhnula obávaných porážek a že — jestliže jsou tak i ztracena skvělá vítězství, přece Církev nic nezískává spěchem. Najde si je zase v prostoru i čase. A získá na věky to vítězství, že není kompromitována: Právě proto její diplomacie se neopotřebovává a má vždy poslední slovo. Lidské politiky jdou příliš rychle. Politika církevní vsází na mnoho století.

Tož Terezie neměla kdy čekat. Její život bude krátký a za každou cenu je jí třeba počtu let nutných k tomu, aby mnoho trpěla a zachránila mnoho duší. Řekla si, že jediné slovo papežovo otevře jí brány Karmelu o příštích Vánocích. Rozhodla se, že učiní vše, aby je vyvolala. Řekla o tom pouze svému otci a sestře Celině. M. Révérony, který bude řídit poutní výpravu, neví o tom nic.

O důstojném panu Delatroëttovi se ani nemluví.

Cestou Terezie dává se okouzlití italskou krajinou, ale nedá se odvrátiti od pravého cíle své cesty: obdržeti přivolení sv. Otce. S těmito city přijíždí do Říma, více než jindy rozhodnuta, že promluví. Šest dní uplynulo před audiencí tolik očekávanou. Terezie navštívila Řím antický, Řím křesťanský, zvláště místa posvěcená mučednickou krví, což vneslo náplň pohnutí do jejího srdce, tak hladového oběti.

Konečně přišel dvacátý listopad. V osm hodin ráno nacházeli se poutníci shromáždění ve zvláštní papežské kapli... Tam daleko v Buissonets v tutéž pozdní hodinu podzimní slunce táhlo své bledé paprsky po louce chvějící se zimou a zažloutlé. Jak to všichni často činíme ve vážných hodinách svého bytí, Terezie se asi přenesla rychlým pohledem do toho světlého dětství, kde všechny ty květiny byly jí svátkem, na tu rodnou louku, jejíž kouzlo jí provázelo až do staré Italie. Zajisté cítila se vedena na prah tohoto vážného řízení, před nímž se její přirozená bázlivost třásla, tím chórem vnitřních hlasů, jež od jejích prvních let života vířily zpěvně v její duši. Mše svatá rozvíjela před ní své vznešené obřady. S jakou žádostivostí asi hleděla na papeže, střed světa, činícího tytéž pohyby, vyslovujícího táž slova, jako venkovští faráři všech francouzských vesnic. Mezera mezi Šefem křesťanstva a ztraceným dítětem z poutní výpravy z malého kraje v Normandii zdála se jí tak asi menší a kontakt méně obávaný. Čeho by se bála, kdyby s ním mluvila prostě, dobromyslně, s celým elanem srdce, jak by mluvila s takovým dobrým knězem sedlákem z venkova u Lisieux?

Ale v hodinu audience viděla se opět obklope-

na majestátním a dojímovým dekorem. Okolo bílé silhouetty Nejvyššího Kněze, sedícího na povýšeném křesle, purpur prelátů vrhal skvělou a povýšenou barvu na zdívo zdobené zlacením. Gardoví šlechtici tyčili tu své bezvadné postavy zahalené do skvělých uniforem. Tu cítila Terezie znova drtivý strach: *Odvážiti se promluvití na papeže!* Prve v kapli byla by to učinila skoro beze strachu. Zde, obklopena takovou slavnostní tradiční dekorací, cítila, že se jí zmocňuje úzkost, ale její umíněná dušička byla na výši nejnesnadnějších okolností. Zatím však nesnáz beztoho už příkrá ještě se zamotávala. V okamžiku, kdy poutníci měli defilovati před Svatým Otcem, aby políbili jeho pantoflíček a ruku, náhle zazněl hlas abbého Révérony, který byl po pravici papežově, že je naprosto zapovězeno mluvití na Svatého Otce.

Skloní se Terezie, zmlkne? Nikoli. Její poslání musí být splněno, její hlasy ji nutí. Bude mluvití, hle hledá schválení, jež by jí bylo znamením a posílilo ji. Obrací se k Celině. Ta zůstává pevná. „Mluv!“ praví jí. Kostky jsou vrženy!

„Za okamžik potom“, vypravuje Terezie, „byla jsem u nohou papežových. Sníživ svůj pantoflíček, nastavil mi ruku. Tu pozdvihnuvši k němu oči, koupající se v slzách, žádala jsem snažně těmito slovy:

„Svatý Otče, žádám vás o velikou milost!“

„Ihned sklonil hlavu až ke mně, jeho obličej se skoro dotkl mého, řeklo by se, že jeho černé, hluboké oči chtějí mně proniknout až do skrytu duše.“

Není nádhery, není slavnostnosti, jež by nepovolila jistému lidskému přízvuku, jistému výkřiku žádostivé duše. Není ritu, není obřadu, ani protokolu v lůně Církve, jenž by mohl zabrániti, by se dvě duše neviděly, nepotkaly se, neporozuměly

si. Duše Lva XIII. potkala duši Tereziinu. Obě byly z veliké račy, jeden i druhý byli dokonalými plody těch starých dynastií křesťanských, očištěných staletou ušlechtilostí a ctí, do krajnosti zjemněnou zvykem, sdělovanou věrně pokolením na pokolení: ceniti všecko pod úhlem ducha. Dokonalá civilisace, zachovávaná ve šlechtických čtvrtích, nachází se v nejmenších podrobnostech tohoto rychlého setkání. Jeden z největších papežů moderní doby měl před sebou výtečný typ rodu, jehož nepostradatelné exempláře viděl s úzkostí, jak řídnou. K čemu odnášelo se to nesmírné, tak osobní, úsilí jeho politiky ve Francii, ne-li z novovybudování elity, jakou byla Terezie Martinová, až i v samotném lidu, v jeho massách?.. Skláněje svůj vládčí obličej k tomu klečícímu dítěti veliký ten znalec duší, obezřelý politik, rozněcovač krásného plamene snažil se asi uhodnouti přání duše, jejíž jakost prozařovala očima zamženými slzami. Kam až sahala jasnost jeho pronikavého pohledu? Zhlédl v jedné z těch intuicí, jemu vlastních, už apothéosu z r. 1925 v kathedrále svatého Petra? Rozeznal v ní, cestou, které dosud netušil, spásu Francie, jejíž formule dosud neúnavně hledal?

„Svatý Otče“, začala Terezie znova „na počest svého jubilea dovoluji mi vstoupiti v patnácti letech na Karmel!

Ale protokol už pozvedal svůj suchý hlas. Generální vikář z Bayeux se podívil a rozhněval, že jeho návod nebyl zachován a že toto dítě, o němž myslel, že je schopno jenom plakat, dalo důkaz takové neukázněné odvážnosti. Neúprosne uvedl záležitost do přísného plánu pravidelných hierarchických sdělení:

„Svatý Otče“, řekl, „to je dítě, jež touží po životě na Karmelu, ale v tomto okamžiku představení zkoumají tuto otázku.“

Lev XIII. dal tedy odpověď, již vyžadoval zavedený řád, jedině možnou, odpověď, již Terezie ve svém prudkém vzmachu nepředvíдалa. Když se v tom byla dovolávala biskupa, biskup ji poslal k důstojnému panu Delatroëtteovi. Když se odvolávala k papeži, papež ji posílal zase k jejím bezprostředním nadřízeným. Její počínání byl akt vznešený, ale neuspořádaný. Disciplína a hierarchie jsou veliké věci nezbytné, jimž se musí duše podvoliti. Aby tento rekurs k Římu byl pravidelný a účinný, bylo potřebí celého žebríku svolení, jehož Terezie nezískala ani první příčky. Jako taková, jest Terezie skvostná a sestřenka nejvyšších postav celého křesťanstva. Ale musí se rozpomenouti, že jest maličkou farnicí území svatojakubského v Lisieux. Církev nemůže jí k vůli rušiti organisace, která je z její podstaty.

„Nuže, mé dítě“, řekl vskutku svatý Otec, „čiňte, jak nadřízení rozhodnou.“

Terezie cítí, že prohrává. Ale nechce ještě uznati, že je přemožena. Její hlasy v ní tropí hluk. V gestu rozkošné a smělé důvěrnosti klade se-pjaté ruce na kolena papežova.

„O, svatý Otče, řeknete-li vy „ano“, všichni budou chtít.“

Papež znovu na ni upřeně pohlédl. Znova se potkaly duše a volaly se, ale Církev zůstává nepohnuta.

„Dobře, dobře! Vstoupíte, bude-li Pán Bůh chtít!“

Vstane sama, odejde? Zajisté ne! Chce ještě mluvit. Její odvaha zná hrdinnou umíněnost. Její

hlasy jí nedávají lhůty. Pojednou protokol rozkýval svou armádu. Dva gardoví šlechtici uchopili ji za rámě. M. Révérony přichází na pomoc. Ona nemůže odpoutati svých rukou od kolen papežových. Ten klade laskavě svou dlouhou bleudou ruku na rty Terezčiny, žehná ji, a jak ona se vzdaluje, sleduje ji dlouhým pohledem.

Ve vypravování, kterým Terezie s přísnou věrností a prostotou nastínila toto setkání, jeví se mi, že papež viděl světici.

Ostatně, jeho poslední slovo, jehož dosahu Terezie bezprostředně neuchopila, chtělo jí jen poukázat po útočišti k Římu na útočiště v Bohu.

Terezie odnášela si v hloubi srdce pokoj splněné povinnosti, ale naplnil ji veliký smutek. Zdálo se jí, že všemu je konec, že Karmel ustupuje v mlhách čím dále vzdálenějších a že nemá už od lidí čeho očekávat. Když vyšla z Vatikánu, zjistila, že nebe se zachmuřilo k jejímu zármutku. Ostatně připomíná vícekrát, že nebe od počátku její záležitosti sledovalo věrným střídáním slunečna nebo deště průběh jejích radostných nadějí nebo rozčarování. Když pan Martin dal souhlas, svítilo slunce. Když vycházela z biskupství v Bayeux, pršelo, a když před tím byla vyšla od dp. Delatroëttea, to byl příval. Tato dcerka normandských luk nesla na sobě jako sv. František z Assisi kouzelné znamení, jež ji sdružovalo se změnami přírody a počasím.

Jakmile se navrátila do Lisieux, letěla Terezka na Karmel. Představená ji vyzvala, aby psala biskupovi. Musila znovu uchopiti článek řetězu, který byla chtěla přeskočiti rovnýma nohama. Psala. Žádná odpověď. Zima panovala na venkově, zima byla i v jejím srdci. Na zmrzlých ojině-

ných větvích stromů a křovin ptáci zmírali zimou.

Ale tu přišel 1. leden 1888 a Matka Marie z Gonzague dostává dopis od monsignora, povolující bezprostřední vstup. Není nemístno mysliti, že důst. pan Révérony, odhaliv v chování Terezie ve Vatikáně charakter výjimečného jádra, po svém návratu silně jednal ve smyslu žádaného povolení. Aniž by co pohnulo zlatým pravidlem duchovní disciplíny, Terezie dospěla k svému cíli, na přímlovu svých hlasů. Ale bylo třeba poslední zápalné oběti špatné náladě dp. Delatroëtta. Terezka vstoupí na Karmel až po době postní.

Z této nové zkoušky učinila Terezie dle svého zvyku duchovní mistrovské dílo. Pak nastal den povšechné oběti: 9. dubna 1888. Než opustila na vždy otcovský příbytek, Terezka dala s Bohem své krásné zahradě. Tráva na trávníkách byla ještě krátká, ale hustá, živá a hebká. Celý okřídlený život chvěl se ve skupinách. První divoké květiny vypučely. Všude nacházela Terezka stopy upomínek, jež nejvíce milovala. Zde se houkala obrovská saranče, která jí nahnala tolik strachu. Tam usnula ve vlhkém parnu hluboké trávy. Dále v prádelně dělali přemety ustrašení díblíci. Ale žádná zmatená zaříkací formule nestoupá nyní z louky. Vláda cudného dítěte vše očistila! Bůžkové pohanští proměnili se ve svaté, kteří se usmívali ve výklencích... Ale je třeba odejít. Musí odejít! Vystoupiti výše! Terezie je zaslíbená utrpení, smrti, výšinám. Krahujec se zobákem zafatým v její srdce, bije křídly a chce s ním odletět.

Ráno téhož dne otevře se vnitřní brána kláštera. Převorka, učitelka novic, očekává žadatelku. Terezie pokleká před otcem. Ten zdrcen

hořem a obdivem pokleká sám, aby jí dal pože-
hnání. Ona překračuje odvážně práh, vniká do
temné chodby, poslouchá beze chvění hluku, kte-
rým se za ní zavírá brána, jež se nikdy víc neo-
tevře. Vstupuje do své cely. Je klidná a září:

„Teď jsem tu pro vždy!“

IX.

KLÁŠTER.

*Neminul jediný den, abych
netrpěla, ani jediný.*

Dějiny duše.

Zivot Tereziin je nápadný svou jednotou. Je
hladký, přímý, jednolitý, jako krásný platan. A to
je mistrovské dílo vůle, jež odpovídá obzvláštní
síle milosti. Taková je ta přísná pravda, jež se
pomalu uvolňuje z méně známých fakt. Když se
její věhlas počal rozšiřovati, bývali by rádi v ní
viděli jakési předurčené dítě, žárlivě uchované
všech nebezpečí, snadno nábožné, nadané nevím
jakou schopností ke ctnostem, jež jí usnadňovala
cvičení v nich. Skutečnost je zcela jiná. To usta-
vičnými vítězstvími nad sebou samou dosáhla tak
veliké duchovní dokonalosti. Mravní utrpení,
které jí vynesla její výstřední citlivost, neodvedlo
jí nikdy s cesty, kterou si naznačila. Od smrti své
matky, tož od věku čtyř let nebyla smavá a nepři-
jala svého úsměvu ranných let, leč až po dlouhých
měsících v klášteře. A ještě ten úsměv byl z velké
části ctností; často právě bolestné stažení obličeje
pospíšila si proměnit v úsměv. Ale přese všechny
smutek, který byl základem její duše, konala cele

svou povinnost a mnoho nad to, s přesnou statečností. Řeholnice benedíktinky to řekly: „Po celou dobu, co byla v pensionátu, nebylo možno učiniti jí jediné výčitky. V rodině byla světlem, jež se nemíhalo. A co do kláštera, Matka Marie z Gonzague dosvědčila po smrti Terezky, že nic, naprosto nic nemohlo jí odvrátiti od poslušnosti. Tak tomu bylo až do posledního jejího vzdechu, ale kolika utrpením bylo to zapláceno, to ví jen ona sama a Bůh. Co může pozměnit duchy povrchní, je to, co doporučuje ve své „Zcela obyčejné cestičce“. Ale to záleží ve zvláštním konání drobných úkonů životních. Jsouc pokora sama, Tereзка chtěla býti a zůstat skryta. Toto nezjevné vítězství nad prchavým okamžikem je její věčnou korunou. Laforgue řekl zarmouceně: „Jak je ten život všední!“ vyslovuje tím, co vysílujícího mají do sebe pro lidskou duši tisíceré každodenní obtíže vždy stejné, tisíceré drobné fádni zvyklůstek, z nichž je existence ve svých podrobnostech složena. Z života, tak jak je každodenní a jakkoliv molekulární, Terezie učinila své bojovné území. Výsledek byl, že bezprostředně nebylo viděti, že jeho podstatným údělem bylo hrdinství. Zatím však svatý František Xaverský nepokusil se o nic těžšího, než co podnikla ona. Tento fakt převládá nade vším a slušelo by se vepsati jej na záhlaví jejího konventního života. Jinak se mu neporozumí.

Karmel, jehož si žádala s tak velikou touhou, je jeden z nejslavnějších řádů celého katolictva.

Rozzářil se znovu reformován svatou Terezií z Avily a žije z jejího ducha. Svatá Terezie z Avily představuje jeden z nepopíratelných vrcholů lidství. Působí na svou dobu zvláště mocně. Svrchovaně vyrovnaná, výsostně inteligentní, dosáhla

mimo to na plánu mystickém závratných výšek. Doslova odstrašuje obdiv, nutně jej rozněcujíc nad míru. Řehole, kterou zanechala Karmelu, nese otisk jejích lidských vlastností, jež vystupňovala ku genialitě. Tato řehole velmi přísná prozrazuje však široký rozhled a zásady reformátorčiny. „Nejsme andělé,“ pravila, „máme tělo; chtít učiniti ze sebe anděly na této zemi je bláznovství.“ A doporučuje zabývat se vždy člověčenstvím Kristovým. Naléhala na to, že je nezbytno nepodnikati nic bez moudré rady. Zkrátka její pronikavá znalost lidské povahy a jejích slabostí chce, aby její řeholnice opíraly se o pevnou půdu, pozitivní, půdu zdravého smyslu, rozmnožuje zábradlí. V řeholních praktikách udává iluse a nepravá unesení, jež se tam mohou vplížiti. Potírá sobectví, jež považuje za mrzkou vášeň a soudí, že se nesmí vlouditi na Karmel pod způsobou zbožnosti v sebe uzavřené a lhostejné k lidskému pokolení. „Ať vaše duše se nestiskne do koutku vaší cely“, zvolala ta, jejíž horlivost měla obejmouti svět. „Modlitba — ať ústní neb vnitřní — inteligentně pojata, upokojená, očištěná, usebrání, v němž duše dlí ve společnosti Boží, poslušnost, základní ctnost karmelitky, pokora, láska, absolutní odpoutání ode všech věcí, v čemž se rodí svoboda, láska k utrpení — vypěstovaná až ve studium a úplnou znalost vědy o utrpení — jež vyžaduje trpělivosti, odvaha a pevnost, konečně pokání, odříkání, umrtvování, to jsou základní body této řehole, jež věrně zachovávána rozvíjí se v nesmírný pokoj a výstupem po výstupu vede k jednotě v odevzdání se do vůle Boží i až k touze po smrti.

Tento zázračný program hrdinství, jenž pro každou karmelitku se uskutečňuje po léta a léta

v tichu, zapomnění, v dobrovolném a stálém uvěznění, jest oživen a zlidštěn tradicí vyšlou přímo z ducha světice avílské a jejíž usměvavou moudrost, pružnost a pochopení i radostné záření nemožno si představit. Bylo mi dáno vyslechnouti dobrého půltuctu karmelitek, od nichž mne oddělovala mříž zježená železnými bodci a zdvojená neprůhledným závojem. Salvy smíchu vycházely z té svaté posady jako z houští křik ptáků za jitra. Ty jeptišky, jež svůj čas tráví tím, že zapomínají na sebe, umrtvují se, vedou nejdrsnější život, jehož bytost lidská je schopna, jsou veselé jako děti. Přesně řečeno, nečiní dojem uvězněných, ale osvobozených. Všecky řády nejsou takové. Vím o klášteře — který na štěstí není rozeset po filiálkách — jehož řeholnice skládají slib, že nebudou nikdy mluvit kromě ve zpovědnici. Člověk odtud vyjde se stísněnou duší. Karmel naopak vás ohromí veselostí svěží a ryzí jako křišťál.

Není třeba se klamati o povaze této veselosti, pochází z dokonalé oběti. Není třeba dále mysliti, že lidská slabost v Karmelu ztrácí svá práva. Jako ve všech řádech a za všech časů, období menší horlivosti, ostatně krátká a řídká, střídají se s obdobími šťastnějšími. Karmel v Lisieux v době, kdy Terezie tam vstoupila, neměl právě svou duchovně kvetoucí epochu, jaké od smrti naší světice dává skvělý příklad. Nástup tam byl celkem prostřední, kdežto nyní je výborný. Tady jako všude vliv pána lodi je svrchovaný. Když Terezie vstoupila na Karmel, byla převorkou Matka Marie z Gonzague.

Byla to dobrá řeholnice, jež se však zdála míti dosti nejasno v duši. Trochu žárliva na svou auto-

ritu, dovedla ji jen prostředně uplatňovati. Byla impulsivní, měnila často mínění aniž si to uvědomila a příliš mnoho brala si sama na starost. Okamžitý dojem často ji ovládl. Jeptišky musily pro nejmenší jednání s ní těžiti z okamžiků, kdy byla přístupna. Jindy bylo nutno vůči ní používatí jakési malé diplomacie. Její nervosita se prozrazovala náhlostmi, jimiž vnitřní rovnováha kláštera trpěla. Byla nestejná ve snaze a cítíc, jak autorita ustavičně uchází její bezmoci, měla nejspíše snahu přeháněti, aby ji uchovala, klamati sebe samu a šířiti kolem sebe dojem, že ví, co chce. Mohla tak činiti dojem, jako by měla tvrdé srdce a suchou duši, zatím co to byla dobrá duše, jež milovala své stádo a myslila upřímně, že je řídí, jak umí nejlépe. Celkem jí chybělo pouze to, aby nebyla převorkou. Její chyby, jež jí nebránily býti zbožnou a hodnou karmelitkou, byly by se rozplynuly v poslušnosti. Žalovaly na sebe samy tou měrou, v jaké byla nezpůsobilá rozkazovati.

Klášter, tak jak byl, představoval duchovní úroveň, kterou by svět považoval za vysokou, ale v plánu řeholní dokonalosti nebyl tím, čím mohl býti, čím se stal. Nedostávalo se tam ticha, pravidelnosti, vzájemné lásky. Když byly v hovor-ně, tlačily se sestry, která víc, jen aby slyšely noviny. Také tu bylo politováníhodné dělení. O tom všem máme jakousi představu při čtení jistých míst v „Dějínách duše“ a jistě že Terezie mnohem více zamlčuje, než povídá. Duše svaté, nebo aspoň horlivé nebyly tu ve většině. Ale celkem tato bouřlivost a kolísání v zachovávaní řehole byly by povolily pod pevným vedením. Nějaká svatá Terezie z Avily, ba svatá Terezie Ježíškova kdyby bývala převorkou, byly by obratem ruky uspo-

řádaly situaci. Matka Marie de Gonzague tomu nikterak nepomohla, neboť se rozhodovala jednou tak, po druhé jinak.

Tento fakt sluší zaznamenati z úcty k pravdě, kterou Terezie tolik milovala. „Marie, nelhu nikdy“, řekla jako dítě své sestře, když tato jednou pochybovala o jakémsi jejím tvrzení. Ale zvláště proto, že nám dává poznati, jak byla Terezie veliká, silná a jak spíše působila na své prostředí, než aby se jím dala unášeti. Matka Marie de Gonzague ji škádlila důtkami. „Nemohla jsem ji potkat, aby mi něco nevyčetla“, praví Terezka.

Protože trpěla se žaludkem, převorka jí poručila, aby jí to hlásila po každé, když bolest se dostaví, i dostavovala se denně. Terezie tak činila z poslušnosti, třeba jí to bylo k smrti zatěžko. Po několika dnech převorka zapomenuvši, že Terezka hlásí jí svá utrpení jen na její rozkaz, ostře jí vyčítala, že si stále stěžuje. Terezie neodpověděla. Jindy, když jí byly poslaly do zahrady trávy natrhat, zvolala matka Marie de Gonzague: „Ale toto dítě nedělá absolutně nic! Jaká je to přec novicka, kterou je třeba posílat každý den na procházku!“ Roku 1893 byla Terezie povolána k funkci novicmistrové svou sestrou Paulinou — sestrou Anežkou od Nejsvětějšího Srdce — jež byla po řadě zvolena převorkou. Ale toho titulu nenosila, aby se nedotkla matky Marie de Gonzague. Ta, když se znovu stala převorkou v roce 1896, stála na tom, že si ponechá obě funkce, převorky i novicmistrové. Situace tím nestálejší a obtížnější, že matka Marie de Gonzague každých čtrnácte dní jí znovu brala a zase znovu dávala své funkce. Znepokojovala se pro vliv, který měla Terezie na své družky, a stále ji omezovala, aniž

by ostatně chtěla zničit dobré jeho účinky. Tato pohyblivá žena těžko snášela vedle svého ještě jiný vliv.

Terezie viděla prostě v tom ustavičném nepokoji zásadu výchovy. „Děkuji vám, Matko“, řekla později převorce, „že jste mne nikdy nešetřila.“ Sama vůči ní ostatně vždy projevovala skvostnou přívětivost a jemnost. R. 1896 byla matka Marie de Gonzague zvolena převorkou jen tuze skrovnou většinou. „To ji asi trápí“, řekla Terezka, „pojďme ji potěšit!“

V každém souboru, společnosti řeholní jako jiné, drsná a nervosní povaha, zvláště je-li jí dána prakticky autorita bez odvolání, rozšiřuje kolem sebe utrpení, aniž by se jednalo o pronásledování. Ostatně je potvrzeno, že matka Marie de Gonzague milovala Terezii a že v její neoblomné přísnosti vůči ní byla částečně snaha společná všem převorkám, aby vychovaly řeholnice k pokoře. Byla sama chvála o Terezce a viděla v ní klenot Karmelu. Když světice opustila svět, matka Marie de Gonzague psala, že se nad tím nikdy neutěší a že jí bude scházeti vždycky. Řekla také roku 1904: „Mám důvěru v Boha a v moji Terezku. Ona mi vyprosí spasení.“

Mnohé jeptišky se jevily málo příznivy Terezii a zkusila mnoho jejich malichernými tahanicemi. Konec konců byla daleka toho, aby se cítila obklopena ovzduším lásky, bez níž, zdálo by se, její citlivá duše nemohla se obejít. Neměla už ani polí, květin a ptáků, aby se jimi potěšila. — Ale proto nepřišla na Karmel. Vstoupila tam schválně proto, aby trpěla co možno nejvíce. Její poslání ji povznášelo. Jedno jen utrpení bylo jí nesnesitelné: netrpění dosti. Jistě že nic nemohlo ji zraniti

více, než uzavřená srdce. Nic jí nemohlo býti horšími ranami, než ta tvrdá slova, jež na ni často padala. Velmi často jí asi mrazilo v duši.

Jedním z tajemství tohoto vnitřního údělu jest, že jí její prostředí bylo vždy tuze malou pomocí. V samotné její rodině, tak laskavé, tak obezřelé pocítovala potřebu schouliti se do své duše.

Pravý základ života, to své nejlepší nikdy nedala, protože nechtěla nebo nemohla. A zatím její srdce se celé chvělo potřebou milovati a býti milovánu. Tak už v pensionátě se schoulila na hrud' jedné ze svých učitelek, tak i v klášteře bylo jí třeba bezměrného úsilí, aby nevstoupila do cely převorčiny, aby tam okusila „několik kapek radosti“, jak říká, trochu lidské náklonnosti, nějaké pohlazení, několik něžných slov. Ale nepovoluje tomuto nevinnému přání. A přece bylo tak živé, že musila, aby mu odolala, zachytiti se křečovitě balustrády u schodiště. Měla kalení hrdinů a milost ji utvářela den ode dne, dodávala tak její síle ryzosti a odolnosti ocele. „Než jsem se naučila tříditi její ctnosti“, řekla jedna z jejích družek, „viděla jsem je už všechny sdruženy v Síle.“ Nemyslím, že by tato síla v ní byla se projevila skvěleji než způsobem, jakým nesla svoje osamocení.

A ještě jednou: ne, že by nebyvala milována. Její sestry měly k ní něžnou a stálou lásku. A že tři z nich se nacházely v Karmelu s ní, to jí mohlo býti vzácným a drahým privilegiem, kdyby si sama nebyla pospíšila to anulovati. Dospěla až k tomu, že po tři měsíce na sestru Anežku (svou sestru Pavlinu) nepromluvila, nechtěla, aby se mohlo říci, že uvnitř řeholní rodiny skládá si znovu rodinné hnízdo svého dětství, aby se potěšila. Její sestry si jí na to vroucně stěžovaly. Nepovolila.

Když byla Pavlína jmenována převorkou, myslila, — ale jenom tehdy — že je oprávněna dáti představené, co odmítla sestře tolik milované.

Byla také raněna ve svém tělesném srdci bolestnou nemocí pana Martina. Za posledních pobytů v hovorně porozuměla, že intelligence jejího otce slábne. Měl ještě jasnou radost z obláčky své dcery, ale na profesi už nemohl býti přítomen. Jeho rozum se definitivně zastřel. Mrtev pro ni, ten, který byl velikým druhem jejího dětství, opustil tento svět 29. července 1894.

Tak ochuzená a osamělá, vidouc se odmítána nebo odmítajíc sama kouzlo nějakého jistého lidského přátelství, najde v srdci toho Krista, pro nějž opustila všechno, útěchu svých vnitřních strážní? Měla ji, ale přísnou a plynoucí hlavně ze zadostiučinění po přijaté oběti. Znala téměř ustavičnou duchovní vyprahlost. Kromě jistých náhlých a vzácných přívalů božské radosti v duši, citelná útěcha byla jí odmítnuta. Kam šla, kam se obrátila, nezbývala jí jiná pomoc, než růsti, a ona rostla bez odkladů. Bylo jí přece jen patnáct let, když vstupovala na Karmel, a jestliže postupovala k dokonalosti, jež ji znepokojovala po etapách, ostatně rychlých, tož plnosti pokoje dosáhla od počátku. Přešla ze slavností světla a otvírajícího se jara v tyto bílé zdi, kde černými řádky byly psány přísné průpovědi, v ty zdi všude nad ní zavřené! Zůstává však usměvavá, pevná, beze slabosti. Co propůjčují zkušenost a úsilí dlouhých let při veliké námaze, ona dostává ve věku, který má nejvíce potřebí opory.

Tato duchovní samota je věru její vlastní značkou. Odkud přec přichází jí ta síla, kterou přirozeně má v duši? Z velké části má ji spíše ještě než

ze zbožné atmosféry Buissonets, z celé račy, z níž vyšla, totiž z dlouhé posloupnosti nahromaděných ctností. Je to dokonalý plod, jenž pojednou vyvinuje mohutnost neporovnatelné mízy až dosud skryté. Její vůle a milost ponesou tu ctnost síly a tu úžasnou schopnost stačiti si až k tak vysokému stupni, že může dosíci dokonalosti bez duchovního vedení. Kněží, kteří prošli jejím životem, nezanechali, jak se zdá, stopy v její duši. — Mluví o nějakém abbé Dominovi, jehož homilie se jí nelíbily, ale míjí ho. Abbé Delatroëtte jí činil jen kruté obtíže. Vklášteře jednalo se o nějakého Otce Alexise, který zdá se, že jediný jí opravdu rozuměl, ale matka Marie de Gonzague ho odstranila. Jiní řeholníci nebo světští kněží mohli jí přinést útěchu, že jí napomenuli, povzbudili, ale žádný, upřímně řečeno, jí neřídil, jako tomu bylo i se samotnou Terezií z Avily. Jednomu z kněží, kteří se s největší inteligencí sklonili nad její duší, O. Pichonovi, bylo to nápadné. Zdá se, že měl jasné vidění tohoto předurčení, toho zvláštního povolání k vnitřní osamělosti. Pouhé dva měsíce po jejím vstupu na Karmel v krátké rozmluvě s mladou řeholnicí Otec Pichon uzřel ji takovou, jaká byla: ne sladké dítě jdoucí po růžích, ale horoucí duší, jejíž cestou bylo utrpení a jež rostla vším, co trpěla. Odtud zdálo by se, že O. Pichon mohl se stát jejím duchovním vůdcem, ale bylo řečeno, že má Terezie svůj vnitřní život nésti sama. „Moje rozmluva s tím dobrým Otcem byla by mi přinesla velikou útěchu bez krajní obtíže, kterou jsem pociťovala, když jsem se měla sdělit.“ Vykonal svou generální sv. zpověď. Tu oslněn obdivem a porozuměv, na jaký vrchol byla už vynesena, řekl jí ten řeholník: „Milé dítě, kéž Pán

sám je vaším superiorem a novicmistrem“. „A byl jím skutečně“, dodává Terezie, „a také mým duchovním vůdcem“. Byla příliš pokorná a příliš znalá svých povinností jako karmelitka, než aby skrývala dispozice své duše představeným. Namáhala se otevřít jím svůj vnitřní život jako knihu, ale, jak sama praví, její duše se „nešířila“, neradovala z toho sdílení. Mezi řeholnicemi žádná nebyla předmětem toho duchovního přátelství, jež bývala nejmocnější oporou světců. Skutečně jen zřídka kdy nenalzáme vedle nějakého světce duši bliženkou stejně horlivou, k níž by tento nějakým způsobem nebyl přidružil svůj duchovní úděl. V životě Tereziině není nic takového.

Ale hluboký smysl této výjimečné osamělosti není nic jiného než horoucí křesťanská láska. Na tomto stupni osvobození, nemajíc opravdu ničeho k očekávání pro sebe od hynoucích tvorů, mohla se Terezie dávat do nekonečna a také toho neopomíjela. Zářila dobrotou a inteligentním soucitem. Snášela bědy, jež jí bylo podstoupiti se strany některých sester ducha sprostého a týravého, s usměvavou trpělivostí. Činila jim všechno dobré, co mohla, pozorná k tomu, jak jim pomáhati, prospěti jejich duši i tělu, vždy nekonečně citlivá k lidskému utrpení. Šla vždycky zpříma k tomu, co cvičení v lásce může skýtati nejtrapnějšího a nejodpornějšího. Je třeba vybrati si mezi anekdotami, jež to dosvědčují. Je jich celá legie. Zde jedna zvláště chutná. V klášteře byla jedna stará jeptiška, sestra Saint Pierre, prolezlá rheumatismem, jež se sama žádným způsobem nemohla hnouti s místa. Tato neduživost pojila se s hašteřivou povahou. Zajisté, že trpěla, ale nebrala si z toho svého dílu. Manie jejího vysokého

věku družily se k těm, jež nesla s sebou její nemoc. Když bylo třeba z chóru dovést ji do refektáře, byla to událost. Terezie neopominula vzít si na starost sestru Saint Pierre. Každý večer v 6 hodin bez desíti minut, ne dřív, ne později, zarachotila stará karmelitka zuřivě přesýpacími hodinami. To byl signál k odchodu. Tu nastala Terezii úloha dovést ji do refektáře. Cesta zježená obtížemi a nářky. Nemocná musila býti držena určitým způsobem; byla tu také lavička, kterou bylo třeba zároveň odnésti jistým způsobem. „Jestliže na neštěstí“, vypravuje Terezka, „nastal chybný krok, hned se jí zdálo, že ji špatně držím a že upadne. „Ach, můj Bože, jdete příliš rychle! Přerazím se!“ Jestliže jsem se pokoušela vést ji jemněji: „Ale vedťe mne přec, necítím vaší ruky, pusťte mne, upadnu! Ach, vždyť jsem povídala, že jste tuze mladá na to, abyste mne vedla!“

Toto vypravování, na jehož dně rozeznáte zrnko rozkošného čtveráctví, dává nám živoucí obraz duchaplné lásky Tereziiny. Pro její ustavičný úsměv bylo jí na konec dáno za pravdu i nejvíce podivínskými a nejvíce k mračení náchylnými povahami. Všechno, co víme o jejích vztazích k jejím družkám, je téže jakosti. Její hrdinství bylo v ovládání sebe samé, jež nikdy nepovolilo.

Třeba že převládala hodně vysoko své prostředí, našla tam několik duší ze své duchovní račy a hodných, aby jí rozuměly. Její sestry, Pavla, Marie a Celina, jež se k nim později připojila, skládaly se pro ni ve vybranou duchovní rodinu. Měla také vedle sebe, ale jen krátký čas, jednu svatou karmelitku, pravou zakladatelku Karmelu v Lisieux, matku Geneviève de sainte Thérèse, bývalou převorku, novicmistrovou, jež umřela

deset let před Terezií, ale měla čas pohlédnouti jasně do této duše. Matka Jenovefa nepokoušela se znásilniti brány vnitřního života tak skrývaného, ale čas od času proslovila něco, co bylo Terezií náhlým světlem. Když matka Jenovefa umírala, vytryskla z jejích očí při smrtelném zápasu slza, vrcholný výraz nějakého neznámého utrpení. Tato slza zůstala mezi víčky, jež se neměla už otevřít. Mezi všemi relikviemi po sestře Jenovefě, o které se sestry dělily, to byla ta, kterou si Terezie vybrala. Jemným plátnem sebrala tuto slzu. Po celý život uctívala tuto lehkou stopu, vrcholný výlev svaté duše.

Živila se mocně těmito věcmi, jež měly pro ni nevýslovnou cenu. Nebyla jimi zahrnována, ale její vlastní duchovní bohatství dávalo jim stonásobnou moc a množilo jejich význam. Pomalu, aniž chtěla, aniž toho hledala, vymáhala si úctu Karmelu. I staré řeholnice skrytě ji vyhledávaly. Tak nevědomky, nebo když povinnost ji k tomu donutila, odhalovala svou vůdčí duši. Byla opravdu stvořena k vedení duší. Měla správný úsudek, jistotu v diagnose, přesně a rychle se rozhodovala. Z jistých slov je zjevno, jak ve dvaceti letech její osobnost vymáhala uznání. Byla velmi inteligentní a se svou duší osvobozenou ode všeho, co ji mohlo učiniti těžkopádnou, měla v jistých neshodných případech okamžitý a jistý postřeh, i navrhovala rozluštění dalekosáhlá. Takové úzkostlivé řeholnici, jež se jí vyptávala, odpověděla po nějakém rozmýšlení — neboť ona přemýšlela vždycky, než odpověděla: „Ať přijde cokoliv, řeknu vám pravdu, raděj bych přijala výpověď z kláštera, než nechat duši v nevědomosti. Nechcete-li žítí ctnostně, vraťte se do světa.“ O mat-

ce Marii de Gonzague, jež jako mnozí před dekretem Pia X. nebyla přívrženkou denního svatého přijímání a předpisovala velmi přesně v tom ohledu jeptiškám, Terezie řekla: „Nenáleží převorce, dovolovati přijímání.“ (Ostatně Lev XIII. vzal jim tuto moc roku 1891.) A přímo se obrátila k převorce samé: „Matko, až umru, způsobím, že změníte náhled.“

Terezie trvala vždy na „cestičce“, na „duchu dětství“, ale nerozuměla tím doporučovati beztrnné růže změkčilé pobožnosti. Je-li něco pozoruhodného u Terezie, tož je to spojení veliké mužnosti ducha a železné energie s duchem důvěry, rozkošné prostoty, úplného odevzdání se do vůle Boží, což je duch dětství. Nebo spíše, tento duch dětství byl Terezii umožněn právě její energií, jež činila z každého okamžiku jejího života výboj. Sama to řekla význačně: „Nemyslete, že jíti ‚cestičkou‘, jest jíti cestou klidu, samé sladkosti a útěchy. O, to je pravý opak; čekejte, že budete obětováni bez výhrady.“ Jedna z řeholnic řekla o svaté Terezii, že neměla nikdy zásluhy o konání ctností, protože nikdy nemusila podstoupiti boje. Vypravující jí tato pozorování, ptaly se jí, je-li to pravda. Tu v jednom z těch výkřiků, jež nám vydaly její tajemství, zvolala: „Ó, ano, musila jsem! Neměla jsem povolnou povahu; to se nejevilo. Ale já to cítila dobře. Mohu vás ujistit, že nebylo dne, abych netrpěla; nebylo ani jednoho jediného.“ Ale — a to bylo to, co chtěla — nebylo toho viděti a to tak, že to bylo zjevením, když o tom byla jasná jistota. Terezie netlumočila síly, jež v ní obývala zvláštními gesty, neslýchaným trýzněním se. Prostě zmocnila se mlčelivě denních podrobností, aby z nich učinila dílo vůle,

umíněné trpělivosti, odpoutání se od sebe samé. Vlastní genius její svatosti je právě toto vítězství, dobrovolně neznámé nad obtížemi, jichž neviděl nikdo kromě ní samé. Duch dětství se nachází v přirozeném chodu jejích myšlenek. Neměla zvláštních vidění a neprojížděla se na ohnivém voze Ezechielově. Její modlitby a meditace neunášely jí až k těm blýskavým obzorům, kde taková Anděla z Foligna, Kateřina Sienská, Lydviņa ze Schiedamu vedly svůj vzletný vnitřní život. Žila v jádru prosté a hluboké skutečnosti své velké lásky; tady se zjednodušovala a olupovala, vše přiváděla k oběti a dávala to co nejméně na jevo, pro Toho, jehož milovala. Již jako dítě, nemohla říci o Panně Marii, jež se jí zjevila, než toto: „Blížila se ke mně a usmívala se.“ V klášteře snila někdy, že matka Jenovefa de Sainte Thérèse, že ctihodná Anna de Jésus přišly ji povzbudit, ale jaké byly obyčejně její sny? Řekla nám to: Vidává rodnou louku, „travné květiny“, cesty vyhloubené ve hlohovém houští, prchavé vody mezi břehy porostlými křovím. Vidala moře, před nímž toužila po zázračné duchovní cestě, jejíž přístav teď už byl blízek. I motýli a ptáci, jakých nikdy nevidala, procházejí jejími sny. Bylo spravedливо, aby zříkajíc se hrdinsky po celý den těch věcí, jež tak milovala, byla jimi navštěvována v noci. Ježíš Kristus, duše, louka, to jest okruh, jenž neustále obíhá její myslí. Dosáhnuvši této silné a plodné jednoty a zbavivši se všeho, co zatarasuje a komplikuje vnitřní život, získala tím to, že žila podle holé pravdy, kterou milovala se zvláštní a hlubokou zálibou. Milovala ji vždy, o tom není pochyby, nikdy nelhala, jak si sama vydala svědectví, ale rozeznatí pravdu je věc méně snadná,

než si představujeme. Přirozenost lidská mísí do jistoty a do nejlépe ustálených předsevzetí své preludy a tajná přání. A často hrou těch jemných slitin i ti, kdo myslí, že slouží pravdě, jí špatně slouží. To jen za cenu dlouhého úsilí můžeme dojít k té zdravé optice, k tomu vidění zbavenému klamů, a to nám obnoví skutečnost, kterou jsme nevědomky znetvořili. Vnitřní život Tereziin nesnáší kolem náboženských pravd těch zbožných konstrukcí, jež předstírají, jakoby nám dávaly viděti, co lidské oči na tomto světě nikdy neuvidí. Terezie má hrůzu před tou umělou nábožensko-
stí, stvořenou k tomu, aby působila přízraky a odpor každému urozenému duchu. Terezie ji přísně odstranila. Pravdu! Pravdu! Nic než ji. Když jí mluvili o andělech, kteří pro ni přijdou před smrtí, řekla tato silná slova: „Všechny ty obrazy mi nemohou udělati nic dobrého. Mohu se živiti jen pravdou. Proto jsem si nikdy nepřála vidění. Na zemi nemůžeme viděti nebe, andělů, tak jak jsou. Raděj chci počkati až po smrti.“ Jindy, když nemocna čekala právě návštěvu lékařovu, jedna jeptiška ji napovídala, aby před ním propověděla něco, co by ho nabádalo k dobrému. Ale Terezie je příliš pravdivá, aby koketovala se zbožností, příliš moudrá, aby myslila, že vykoná něco dobrého slovy, jež by nevytryskly spontanně ze srdce. „Ach“, odpověděla, „skutečně, to není můj způsob. Ať si doktor myslí, co chce, mám ráda pouze prostotu. Opak mám v ošklivosti.“

Láska k pravdě, ctnost síly a duch dětství, to jsou tři mocnosti duchovní, jež pružně sdruženy jeví se mi jako původní charakter její svatosti.

Ta vnitřní práce je osvěcována, podpírána, povznášena pocitem poslání, jež v ní vždy více se

vynořuje k světlu. Obětuje se do krajností, aby je splnila. Žila, trpěla, umřela pro duše. „Mé děti, ubozí hříšníci“, říkala s půvabem a něžností, jež odstiňovala všechno její jednání i slova. Pojímalasvé poslání jako výboj, se vším, co to slovo znamená vznešené dravosti, přijetí nebezpečí, příkrosti a boje. Takový Otec Foucauld pohroužil se do pouště, aby získal duše Kristu. Terezie se pohroužila do kláštera, soužena toutéž posvátnou ctižádostí, oživována tímtež vnitřním dynamismem. Je to marná a prázdná námaha, přítise a srovnávatizásluhy svatých, jak bylo řečeno. Podtrhněmeproste, že přirozenosti lidské je zvláště kruté postupovati v tomto výboji bez posily, jež tkví v zevnější akci, v protivníku živoucím a viditelném, v možnosti změny místa, v zápase na volném vzduchu, při němž svaly křepce hrají a duch jiskří. Terezie opravdu pečlivě vybrala nejkrutější podmínky vítězství. Ať nikdo neříká: „Nemílovala světa.“ Mílovala vše, co bylo ve světě krásného a ryzího. Mílovala po básnicku, po umělec-ku — s jemnou a chvějnou citlivostí — nebe, pole, roční počasí. Jako každá žena nebývala by lhostejna k úctě mužů, a radosti sňatku byly by jí mohly lákati. Přemohla se, aby vystoupila výše, přemohla se, aby naplnila poslání. Nechtěla býti podpírána, ba ani těmi radostmi, jež náboženství křesťanské připouští. Chtěla se obětovati na místě, v tichu a zapomenutí, aby její výboj byl zároveň větší i hlubší.

Toto poslání má zvláštní povahu. Terezie říkala vždy, že se odhalí a doplní teprve až po své smrti. Napřed bylo třeba, aby byla neznáma, pak aby umřela. Řekla: „Mé světice mi také praví, jako Johance z Arcu: Pokud budeš v okovech, nemů-

žeš naplniti svého poslání; ale později, po smrti bude čas tvých výbojů.“ Slíbila poslati svůj „dešť růží“ až teprve po své smrti. Usilujíc býti hrdinská jen v malých věcech „zcela obyčejných“, jak říkala, dosáhla se zdarem toho divu, že byla svatá, aniž by to bylo takřka pozorováno. V Terezii rozeznávali pouze tvářnost důkladné běžné zbožnosti řeholnické. Její ohnivá duše se spalovala pod způsobou něžnosti a pravidelnosti, jako by byla jen hodným dítětem. Toliko když smrt její se blížila, závoj se roztrhl. To že čas jejího poslání byl blízký. „Upálili jsme světici!“ vyli Angličané, zatím co výheň pohlcovala Johanku z Arcu. „Nevěděly jsme, že mezi námi žije světice“, šeptalo asi za její nekonečné agonie mnoho duší, jež s ní sdílely denní život. Učinila se do té míry maličkou, že se to už ani nevidí. Takový svatý Benedikt Labre, svatý Aleš stali se pozoruhodnými právě svou pokorou, tím, že se uvedli v zapomenutí. Ona také.

Taková prožila deset let v klášteře, procházejíc jako stín mlčelivé chodby, plníc předpisy přísně a správně, bezvadně poslušna byť i na znamení kterékoliv řeholnice, pozoruhodná k tomu, aby sloužila a dělala radost; nedostatky pravidel, jichž byla svědkyní, nemohly jí odkloniti, aby ochabla. Obětovavši volný prostor normandského venkova, sledovala prostě s láskou v hodinách rekreace na kaštanech v uzavřené zahradě střídavý chod ročních počasí. Když ji vidíme lehce přecházeti s takovou zdrželivostí z cely do kaple, z kaple do refektáře, z refektáře do zahrady, je nám zjevno, že jen o málo a veliká část divů v jejím životě byla by nám zůstala neznáma. Ale matka Anežka od Božského Srdce — její sestra

Pavla — měla to šťastné vnuknutí, že jí dala napsati vlastní životopis. Bylo jí to velmi proti myslí, neboť myslila, že nemá žádné přednosti, pro niž by se považovala za oprávněnu vypravovati o sobě. Učinila to však z poslušnosti. Napsala jedním tahem, ve skvostném nepořádku ty neporovnatelné „Dějiny duše“, které jsou hlavním dokumentem o ní. Nestarala se ani o to, aby je nějak rozdělila. To si později vzal na starost Otec Godfroid Madelaine. Rukopis se zastavuje tragicky v okamžiku, kdy už nemohla více držeti pera. — Když jí vypadlo z ruky, jeden svědek je zdvihl později, sebral jiná svědectví a hlavně poznámky, v nichž matka Anežka od Srdce Božího poznamenala poslední slova Tereziina. Máme tak nejkrásnější a authenticky psaný portrét té oslnivé postavy. Ale zbývá, abychom jej dovedli čísti.

Nad tímto životem jednoho dne sestoupily stíny smrti. Terezie byla vždy křehká a choulostivá jako květina. Nebyla stvořena pro podzimky a zimy. Zimou trpěla krutě. Ostatně praví, že jednoho dne tím tak trpěla, až myslila, že z toho zemře. Vlhkost normandského podnebí v klášteře až ledová pronikala jí tak, že se nemohla zahřátí. Držela se dobře, protože její vůle měla své pohnutky. A nenaříkala si nikdy. Nutno také říci ovšem, že byla špatně ošetřována. Její hrdinskost většinou byla toho příčinou. Neboť se všem sestrám zdálo neuvěřitelné, že by mohla vážně nemocna dělati to, co dělala. Tím se zase jen ověřuje při této tragické okolnosti, že nikdo neznal pravé míry její duše. Vidouc ji zachovávatí řeholí až do nejdrsnějších předpisů bez jediné stížnosti, matka Marie de Gonzague se tím klamala. Neviděla, že Terezie drží se na nohou jen neslýcha-

ným napětím vůle. Jestliže však převorka těžší z této polehčující okolnosti, neosvědčuje tak méně slepoty, jež nás zaráží. Nebrala vážně pobuřující znamení, jichž Terezie nemohla skryti a jež sama poslušnost jí kladla za povinnost zjevití. Dala jí bláznivě dovolení k přísnému postění se v době svatopostní, kdy už nemohla k nejděrnějším duchovním cvičením, tehdy, kdy by kterákoliv matka rodiny nebo prozíravější převorka byla ji poslala na lůžko co nejdříve. Ztracena ve starostech svého týravého ducha, dosti přísná v odhadování lidských sil, snad i — kdož ví? — nezkušená a nerozeznávající, nechala Terezku jíti k branám hrobu, aniž by statně jednala o její zachránění. Když porozuměla, bylo už příliš pozdě. Jistě, že ještě před tímto krajním obdobím přišel lékař několikrát. Činil, co mohl, ale nemohl mnoho, protože sotva Terezce dal nutné ošetření, ta se oddala svým přísnostem, které jí převorka dovolila a jež bořily to, co on vystavěl. Nešla jednou posezení, kde jí dali pět set ohnivých bodů, prát prádlo do zahrady zimního dne? Zmrzlá až do kostí, přece vykonala svou práci až do konce. Ale smrt, jež k ní přicházela, zaznamenala toho dne krok v před.

Pro Terezii byla myšlenka na smrt radostí. Myslíla si vždycky, že umře mláda. A pospíchala k vrcholům toužíc pouze, aby jí smrt nevzala v polovici cesty. Přece však vydává si svědectví, že nečinila nic pro to, aby umřela. Vůle představených jí v tom ohledu diktovala pravidla chování. Když jí převorka řekla, aby se ošetřovala, činila to. Když jí toho neřekla, vedla svůj život přesné řeholnice, třeba že už nemohla dále. Vícekrát ji sestry upozorňovaly, že se má šetřiti. Jednoho

dne čistila okna, když jedna novicka, jež ji něžně milovala, vidouc ji celou schvácenou, prosila ji snažně, aby toho nechala. Odmítla. Jindy, když byla obzvláště unavena, matka Marie de Gonzague vyžadovala, aby šla do chóru. Sestrám, jež se tím pobuřovaly, odpověděla: „Bezpochyby je to vůle Boží, že moje matka nemá pro mne nijakého ulehčení.“

Ne, nehledala smrti. Ba žádala i svatou Pannu, aby ji uzdravila, třeba že nemyslíla na uzdravení a cítila, že její hodinka je blízka. Ale doufala, kdyby se uzdravila, že by ji poslali na Karmel v Hanoii, kde se nedostávalo řeholnic. Jednalo-li se o její povolání, vždycky slýchala jakoby volání vzdálených zemí. Její cesta byla Karmel. Ale kdyby tam nebyla mohla vstoupiti, byly by ji přivábily cizinecké misie. V Hanoii viděla možnost sloužiti ve svém drahém Karmelu a to uprostřed misionářské země. Kromě této perspektivy, kterou kladla do rukou Božích, myslila, že jí zbývá jen opustiti tento svět.

Oddělila se od všeho, co milovala, ba i vůči sestrám, které něžně milovala, a od nichž jí žádná klausura neoddělovala, uskutečnila v sobě nejtěžší z odloučení, to, jemuž vzdálenost a nepřítomnost nepomáhají. Dala s Bohem pro vždy kouzlům viditelné přírody. Byla od prvního dne svého vstupu na Karmel dokonalou řeholnicí do té míry, že nikdo, pátraje v jejích vzpomínkách vzhledem k jejímu procesu beatifikačnímu, nemohl naléztí ničeho, co by jí mohlo býti vytykáno. Trpěla duší i tělem muka, od nichž ani na den neměla úlevy, a učinila něco víc, než jen, že přijala to utrpení: očekávala je, vyhledávala, milovala . . . Bylo jí dáno přiblížení se velmi zblízka

k jedné karmelitánské duši, kterou svět dále dráždil nelítostným způsobem. Než proslovila slavné slíby, stokrát pomýšlela opustiti Karmel. Její pokušení byla tak příkrá a vrhala ji do takového zmatku, že jí převorka říkala: „Milé dítě, předložte si to, dokud jste ještě volna. Zde jsou klíče. Odejděte, chcete-li. Zůstala a za cenu nadlidských zápasů dobyla si míru, ostatně hlubokého, a smrti, jež byla nádherou usměvavé oběti.

U Terezky nebylo tomu tak. Trpěla, ale bez pohledu vzad. Nikdy si nepřála, aby se před ní otevřely vnější dveře kláštera. Od prvních měsíců jeví se tak, jako by uskutečnila ve svém srdci to, co pro druhé je cenou za dlouhé výboje. Nebylo jí to snazší, o tom není pochyby, ale měla duši vladařskou, jež den po dni porážela obtíže. Výteční znalci v oboru duchovního života jsou toho názoru, že musila spalovat celé etapy a dojít tak výjimečně záhy k mystickému sňatku.

Majíc Boha samotného za vůdce, zakoušela přec skoro ustavičně mlčení Boží až k pokušení protivíře. V jisté dny měla závrtné pocity nicoty. A tato zkouška, nejkrutější, jaká může sklíčiti duši, jež se zřekla radostí pozemských, nechala ji vzpřímenou, mužnou, aniž by co nejméně povolila v denních povinnostech. Opravdu, co většího mohla učiniti? Pila jediným douškem hořký nápoj oběti a na dně zářivé číše viděla jen odrážeti se smrt. „Matko moje“, píše tehdy ve svých pamětech, „zdá se mi, že mi nyní nic nezabráňuje, abych odletěla, neboť už po ničem mnoho netoužím, ne-li po tom, milovati, až bych umřela láskou.“

Ta hodina konečně přišla. O Veliký pátek, dne 3. dubna 1897 vystoupila o půlnoci do své cely,

neobdrževši za příčinou svého zdraví dovolení, aby mohla prodloužiti své bdění na modlitbách. Položila se. Sotva zhasla lampu, cítila, jak vlna jakás stoupá z její hrudi a vře v jejím hrdle. Okamžik pomýšlela na to, rozsvítiti svíčku, ale z umrtvování neučinila tak; teprve po probuzení běžela k oknu, po němž se rozlévalo smutné ranní šero. Její kapesník byl plný krve. Vykřikla vítězně radostí. Hle konečně znamení, tentokrát nepopíratelné, Kristova volání a, jak pravila, jakoby sladký a vzdálený šepot, jenž mi oznamoval jeho příchod.“ Neporovnatelné harmonie ji obklopovaly a do její duše mísily nebe. Myslím, že vše, co milovala, tehdy asi proniklo bouřlivě do jejího srdce a naplnilo hlavu, a že čtyři její bratříčkové a sestřičky, kteří ji předešli do ráje, nebyli z posledních. Jako dítě se k nim modlívala. Neopomněli asi býti přítomni v tuto hodinu nejen pod zevnějškem dobrých, buclatých hlaviček mezi krátkými křídly, ale tak, jak si je mohla představovati v Buissonets, v bílých košílkách, jak vyskočili z postele, otvírajíce veliké, udivené a důvěřivé oči a držíce se za ruce.

Den, který od minuty k minutě bílil světnici, byl zatím velmi vzdálen od toho posledního. Byl jen portikem dlouhé agonie. Téhož dne zachovávala všecka cvičení řeholní, zvláště přísná v ten vrcholný bod doby svatopostní. V noci měla nové chrlení krve. Zůstala vzhůru.

Vnitřní temnosti ji znovu zalily, ucpávajíce ten průsek nadlidské radosti, na jejíž dně byla zahlédla blaženou věčnost! Její Kristus se znova odmlčel. Znova jako oslepený motýl bíla její duše studeným křídlem do umírajícího vězení jejího těla.

NEMOC A SMRT.

V dubnu, květnu, červnu, v ty měsíce, kdy jako dítě běhala opojena po louce, sledovala všechny obřady, všechna cvičení, kam jí bylo možno vléci své poslední síly. Ale slábla čím dál více, opouštěla stále méně svou celu. Jedna řeholnice ji vozila procházkou po zahradě v lenošce, jež sloužila jejímu nemocnému otci. V tu dobu počala mluvit podivuhodně plyně. Ta, jež jako dítě nepociťovala té potřeby, aniž byla tázána, a jako řeholnice nemluvila, jestliže jí k tomu povinnost nezavazovala, vylila konečně skvostné dno své duše. Mohlo by se říci, že blízka splnění svého poslání, byla osvobozena od mlčení nějakým nadpřirozeným znamením. Bylo bezpochyby potřebí, aby jí bylo porozuměno krátce před smrtí, aby ta smrt přinesla náležité ovoce. Uši se napínaly k jejímu hlasu, který náhle dostával neznámou ohebnost. Říkala prostým tónem, jak byla zvyklá, hluboké věci, moudré, opatrné, s perspektivami bez konce. Tu se porozumělo, že uhasne veliké světlo. Celý konvent přispěchal k ní, jako v Luxemburku ke kouzelníku náhlý houf holubic. Řeholnice nespokojily se jen nasloucháním. Jejich naléhavé vyptávání dopadalo jako krupobití. Vyptávaly se jí na její myšlenky, na život, na blízkou smrt s netrpělivou chtivostí. Do té míry, že jednou Tereška řekla: „Při tom musím myslet na Johanku z Arcu před tribunálem“ a dodala — ona, jež nemohla říci nic, co nebylo pravda: „Zdá se mi však, že odpovídám stejně upřímně.“ V těchto slovech, na něž byla konečně štedrá, není žádného, jež by

nesvědčilo o velkodušné prostotě, k jaké dovedla svěží shluk svých myšlenek a přání; není žádné, které by zároveň neodhalovalo moc její osobnosti a mužnost její duše, hlubokou poddanost Církvi a jejím zástupcům, pokornou a důvěřivou odevzdanost milovanému Kristu. Ty poslední týdny byly ostatně shodné s celým jejím životem. Žádné zázračné odhalení, žádná nerozluštitelná sentence, žádná z těch předpovědí, jež v životě některých svatých dosahují temných hloubek Apokalypsy. Kreslila své příští poslání přirozenými a určitými rysy. Přišla na svět jen proto, aby trpěla. Trpěla tolik a s tak hrdinskou trpělivostí jen proto, aby milovavši bez míry, teď zase ona disponovala láskou Boží ve prospěch svých dětí, hříšníků. Praví a tvrdí, že po své smrti rozsype dešť růží, vyjadřujíc tak, že nepřestane přicházeti na pomoc v dobách zvláště nešťastných. Myšlenka tato je v ní tak silná, že vykládá, jak ráda půjde do očištky, jestliže tím bude moci ještě pracovati pro ubohé lidi a že myslí mnohem méně na radosti nebeské pro sebe než na ty, které bude moci sypati lidem. Štokrát opakuje, co je podstatného v jejím učení: že není možno opravdově růsti než duchem dětství, kde vše se obrozuje a podržuje ustavičnou mladost. Tím učí zároveň cestě věčného štěstí i tajemství, jak se navždy zbaviti hrůz chátrání, stárnutí duchovního a smrti. Ve všech svých projevech byla rozumná a daleka výstředností. Až do konce osvědčovala hrůzu před výstředními pobožnostmi, city nadutými a falešnými zároveň, před tím umělým nadšením, při němž nejčastěji nevědomky v duši, jež je pociťuje, nachází se ochota k sedmi hlavním hříchům. Jak už na Karmelu je myšlenka na smrt zdomácnělá a

milá, řekla jí jedna sestra, jaké světlo a jaké povzbuzení čeká od její smrti. Ale Terezie ji živě zavazovala, aby nepočítala s ničím mimořádným při jejích posledních okamžicích; zemřela prostě jako všichni chudí lidé, které milovala, prostě, jako konávala své obyčejné úlohy. Její hlavní poučení je tu: není pravé velikosti a svrchované inteligence, než v prostotě, v radostné důvěře oprostěné duše.

A přece ví Bůh, z jakého stínu a z jaké sklíčenosti ssála tolik světla. Když trpěla nejkrutější fyzické bolesti, zároveň zakoušela nejhorší muka duchovní vypráhlosti. Mohla tím dospěti až k otázce, nebyl-li její křehký život ztráven marně. Znala to vnitřní, nevypověditelné úpění, o němž mluví Písmo. Po celé noci, když jí krutě docházel dech, démoni jinak obávaní než díblíci z luk, rozvířili kolem ní své zlomyslnosti, jako sovy za bouřlivé říjnové noci své neumlčitelné houkání. Dospěla tím k tomu bodu hrůzy a malátnosti, že snažně prosila sester s nářkem, aby od ní zapřisahajícími modlitbami vzdálily všechny ty noční přízraky. Ale její nezdolná víra ovládala tyto bouře jako pochodeň a šířila kolem ní jen jasné a moudré poučení. Ostatně nechtěla nic než utrpení: „Jakmile mne litují a zahrnují jemnostmi, nemohu se už radovati.“

Počátkem července 1897, když symptomy stávaly se vážnějšími, rozhodnuto dáti ji dolů do nemocnice. Nová oběť. Milovala bílé stěny své těsné cely. Tady žila tak jako v kapli ohnivé hodiny své duchovní horlivosti, tady poznala také den po dni veliká vnitřní oprostění a ty suchopárnosti, které činí z duše poušť spalovanou poledním větrem. Ptali se jí, líto-li jí opustiti celu. „Trpěla jsem

tam mnoho; byla bych šťastna moci tam umřítí.“ Věděla dobře, že se tam už nevrátí, a že pohled, kterým ji objala v okamžiku, když ji opouštěla, měl konečný a vážný smysl toho pohledu, kterým dávala poslední s Bohem zahradě svého dětství.

Zde je tedy v nemocnici, které už neopustí. Praví, že za nic na světě, vyjma z poslušnosti, nechtěla by se vrátit k životu: „Bojím se jen jednoho: aby se to nezměnilo.“ Potom prohlížeje své ruce: „To se stává kostrovitým. Tak se mi to líbí.“ Vždycky tatáž jasná odvaha, které nic nemáte. Ovládnuvši život, ovládá smrt.

Odtud počíná spěch svatých slov, jež matka Anežka sbírá. Horoucí rytmus, vlastní rytmus jejího srdce je oživuje. Mluvili jí o smrti, bez okolků, jako o přítelkyni. Bylo jí to látkou k výkladu o smysle života. To bylo tehdy, kdy mluvila o růžovém dešti, jemuž dá pršet na zemi. A odpovídajíc svatým, již za všech věků si naříkali, že láska není milována, řekla jediný ideál svého srdce: „Jediným očekáváním bije mé srdce: že láska, kterou obdržím, je ta, kterou budu moci dát,“ neboť byla už tak stvořena, že nemohla nic přijati, aby to hned potom nedala. Čím bylo její srdce tak zaujato, to se tlumočí v jedné nesmírně něžné odpovědi, celé prochvělé lidskostí:

„Budete na nás patřiti s hůry“, řekli jí.

„Ne, já sestoupím.“

Potom v myšlenkách na tu řeholnici, jejíž potřeby duchovní znala:

„Sestra X bude mne později potřebovat. Ale ostatně, já se vrátím.“

Téhož dne, kdy promluvila tato slova, 8. července projevila znovu moudrý pohled do slabosti lidské: byla duchovně sesterskou ke dvěma

misionářům a udržovala s nimi čilou korespondenci, jež podněcovala jejich odvahu. Když na to myslila, doporučila převorce, aby dala pozor: „Po mé smrti asi mnoho mladých kněží, až se toho dovědí, budou si přát takové korespondence; to by bylo nebezpečím pro jisté sestry málo opatrné, jež by psaly mnoho dopisů, byly tím mnoho zaujaty, myslily, že tím dělají divy a ve skutečnosti by jen zraňovaly své duše a upadaly v jemné léčky démona; matko, co pravím, je velmi důležité. Nezapomeňte na to později.“

Tato zralost úsudku, ta určitá prozíravost, ta autorita v tónu — jaké to známky ovládnutí sebe i schopnosti k rozkazům. Jsme příliš náchylni ceniti v ní jen moc uchvacovati, její kouzlo. Neumíme dosti obdivovati její hrdý tón a její silný, tolik osobní způsob, jakým tvořila své mínění, zvláště o choulostivých otázkách vztahů mezi dušemi. Dovedla v nich pozorovati a rozebrati tajná péra, tajné páky a často byl její duch proniknut pozoruhodnou intuicí. Blízkost smrti jej ještě zjasnila. Na svět, který opouštěla, pohlížela bez rozčarování, jakož i bez illuse.

Zvážila, co možno očekávati od lidských tvorů a jejich úsudku. Dostala toho velmi málo; téměř nic od nich nežádala. Spokojila se tím, že jim dala až i život. Ba i za svého dlouhého smrtelného zápasu dostalo se jí nového svědectví o umíněném neporozumění prostředních lidí. Jedna sestra, již se podařilo žíti vedle ní po vícero let, aniž tušila, kým Tereška byla, vyslovila se jednoho dne: „Nevím, proč se o Terezii mluví jako o světici. Byla ctnostná, to je pravda, ale to nebyla ctnost získaná pokořováním se a utrpením...“ Terezie dověděvši se toho, zvolala: „A já tolik

trpěla od svého dětství! Ach, to je mi dobré, že vidím mínění tvorů v hodinu smrti!“

Terezii, která vždy trpěla lidským neporozuměním a nemohla nikdy svobodně přelíti své srdce do druhého, zajisté v tom pomáhalo úplné odpoutání se od světa, k němuž dospěla. Tak byla definitivně vržena k Bohu. Kristus jí rozuměl, to věděla. Věděla, že zná útek bezpočetných obětí, z nichž tkala své dny. Co jí záleželo na ostatním! Úbohé úsudky, jež se k ní dostaly na prahu smrti jako ohlas chorého mozku lidského a slepoty duší, byly jí útěchou. Z nich poznávala, že se nemýlila, dávajíc na Boha pro vždy, a že cesta, kterou volila, byla právě cestou intelligence a pravdy. Mnoho činných lidí zakusivších zklamání, když se byli marně dovolávali dobrého smyslu a nezaujaté oddanosti lidí, jest v pokušení, rozřešiti vše násilím a vládou. Terezie odevzdavši se úplně Bohu a jen Bohu, mohla přijmouti rozluštění s mírností bez míry a s pokornou láskou. Ovládala s veliké výše své prostředí a přece se činila služkou všech. Získala tak oplátky, jejíž lesk nebude převýšen. Oplátky, jíž nechtěla, ani si nepřála. Aby ji obdržela, bylo třeba, aby v poslední její dny síla a krása její duše zářila volně z jejího vyčerpaného těla a tak ji odhalila bez jejího vědomí. Od té doby měla kolem sebe jen učedníky, kteří měli naspěch, pozorné, bezpochyby tajně zoufalé, že nepili plnými doušky po dlouhá léta, kdy to bylo možno, z téže číše, o jejímž ušlechtilém víně neměli tušení. Ale ona, vzdálena toho, aby v té opožděné horlivosti viděla nejvyšší náhradu, myslila jenom na Spasitele, a říkala mu velikými výkřiky, jak ho miluje, že doufala jen v něho a touží jen spojití se s ním. Jednou v noci, když jí

ošetřovatelka navštívila, našla ji s rukama sepjatýma a očima obrácenými k nebi.

„Co to takhle děláte?“, ptala se jí. „Měla byste se pokusit o spánek.“

„Nemohu, sestro, trpím příliš. Modlím se tedy.“

„A co říkáte Ježíši?“

„Neříkám mu nic. Miluji ho.“

Dovršená láska nepřevyšuje této němé adorce, této mlčelivé extase.

Terezie ve své důvěře opakovala bez výhrady : „Bude třeba, aby mi Pán Bůh v nebi pokaždé splnil mou vůli, protože jsem na zemi nikdy nejednala podle vůle své.“

A když jí řekli : „Jsou svatí, kteří mají strach, že budou zatraceni. Jak to, že vy nemáte té hrůzy?“ Odpověděla se svým hezkým úsměvem trochu zastřeným : „Malé děti se nezatracují.“

A přece musila zápasit až do konce se zlými vnitřními úzkostmi, k nimž fysické utrpení přidávalo nesnesitelného a nepřetržitého trápení. Ne po několik hodin, ale po dlouhé týdny stíhal ji děs zápasu smrtelného. Měla umřít až posledního září a už v srpnu vyrážela výkřiky umírajících : „O, jak je potřebí modlit se za umírající! Kdyby to lidé věděli!“

V sále o bílých zdech zděšení mávalo křídly. Terezie byla obklopena svými třemi sestrami, jako kdysi v zahradě. Ale tehdy je sledovala důvěřivá a radostná. Dnes je předcházela z veliké dálky, na hranicích světa tušeného, doufaného, milovaného, ale neznámého, jako kořist nadlidských mocností, jež ji rvaly. Mohly teď mít jakoukoliv moc obejmouti ji svými pažemi jako kdysi, a nalézt zase dávná slova z dětství, aby ji potěšily — Terezie chodila už tajemnými alejemi smrti

a nebylo už v moci sesterské lásky, odehnati od ní jejich přízraky. V odpověď na její žádost stoupal k nebi mocný útok modliteb.

„Sestřičky“, šeptala skutečně, „modlete se za ubohé na smrt nemocné. Kdybyste věděly, co se děje! Jak mála je potřebí k tomu, aby člověk ztratil trpělivost! Musíme mít lásku ke všem.“

A měla na rtech skoro až do konce hořkou chuť všeho opuštění. Kdyby aspoň byla často obdržela znatelné pohlazení od svého Krista! Ale nebe zůstalo mlčelivo. Její hrdinství se zvýšilo až do míry této bezejmenné zkoušky. Nad svou vypráhlou duší, nad svým zničeným tělem vztýčila svou nepřemožitelnou víru.

Zatím letní parna povolovala. Přišly časné večery. Když končil den, svěží vzduch oznamoval podzim. Konečně přišel jako signál, rozvínuje v normandské krajině svou melancholickou vítězoslávu. Kaštany v zahradě se zapalovaly. Tam dole pod klausurou Karmelu, neviditelný, ale přítomný ve vzpomínkách Terezčiny byly stráně jako krásná zraje lásky.

29. září v předvečer smrti nesmírná slabost, pod níž křehký její život se celý chýlil, byla jí předpovědí blízkého rozuzlení. Obrátila se k matce Marii de Gonzague, jež byla u jejího lůžka: „Matko, je to agonie? Jak to učinit, abych umřela? Nikdy nebudu umět umřít.“ Dovedla umřít, jako dovedla žít, silně a oddávajíc se lásce. Řekla vše, co měla říci, a když minul čas nezbytných slov, spojilo se ticho posledních jejích hodin, sotva přerušené několika drahocennými slovy, s tichem celého jejího života.

V devět hodin večer, co jedna její sestra u ní bděla a noc těžká bouří doléhala na věci, stoupal

ze zahrady hluk křídel. Naposled posvěcená louka blížila se k Terezce se svými kouzly. Hrdlička se posadila na okenní rám a drobila svůj plynný zpěv. Pak se vrátila do volného prostoru, tím mocným a rychlým letem, pod nímž praskalo listí.

Konečně nastal 30. září. Úsvit vlekl se smutně po šedém nebi. Terezie, jež tolik milovala slavnosti slunce, obrátila svůj zmírající pohled k nepohnutým mrakům. „To je čirá agonie“, vzdychla a do toho nemísila se žádná útěcha. Tělo nemohlo dále. Přes volání vysílených plic vzduch jí chyběl. Ale duše její počínala vnikati do oblastí věčného pokoje. Nejen že naslouchala vzdálenému šepotu, který jí ohlašoval příchod jejího Krista. Byla obklopena jakousi blízkou a nepřetržitou harmonií. Zůstala věrna své přísaze statečnosti, s očima upřenými na krucifix a očekávajíc tu hodinu, ba nepřála si ani, aby její poslední útrapy byly o vteřinu zkráceny. Po tři poslední měsíce, jež táhla za sebou jako brázdu slávy, nepřestávala přáti si utrpení a vytlačovati z něho kapku po kapce posvátnou hořkost do živých ran své duše. Až do posledního okamžiku neopouštěla ji bolest. Krátkými výzvami žádala sestry o modlitby a zase o modlitby a velebila dobrotu Boží.

Po dlouhých, rmutných hodinách počal se den chýliti ke konci. Terezie zvolala: „Matko, kalich je naplněn až po kraj, Ne, nikdy bych nebyla věřila, že je možno tolik trpěti.“

Potom několikrát po sobě, jak v ohnivém tahu prohodila: „Neželím toho, že jsem se vydala lásce.“

K páté hodině pojednou obličej její se stáhl a zbledl, její tahy se propadly; oči se pokryly mlhou; studený pot jí polil; chvění lomcovalo jejím

tělem. Klášter byl naspěch svolán. Světnice, již zaplavil předčasný večer, naplnila se klečícími stíny. V úmoru posledního zápasu zůstal duch Tereziin jasný a duše vzpřímená, jako plamen. Anděl Páně sestupoval se zvoníc. Naslouchajíc tomu požehnanému hlasu z mlčelivých výsek, světnice, v níž přežívala drahá vzpomínka z dětství, upřela svůj pohled na tutéž sochu Panny Marie, jež kdysi pro ni byla oživila... Noc přicházela.

Když se zdálo, že zápas se ještě prodlouží, odeslala převorka řeholnice ven. K sedmé hodině řekla jí Terezie:

„Matko, není to smrtelný zápas? Neumru?“

„Ano, mé dítě, je to umírání. Ale Ježíš je snad ještě o několik hodin prodlouží.“

„Nuže!... dobře... dobře... Ó, nechtěla bych trpěti méně!“

Náhle výkřik lásky, poslední. Duše dovršivši své utrpení a touhu, prudce rozrazila všechny přehrady:

„Oh, miluji ho... Bože můj, miluji tě!“

Na spěšnou výzvu převorky byl klášter vyplašen. Znova naplnila se světnice chvějícími se, spěchajícími stíny.

Sotva Terezka vypustila svůj poslední výkřik, hlava jí klesla na stranu jako pokosený květ. Zůstala tak chvíli, tak, jak o ní sníme v její jemnosti a melancholickém půvabu. Ale její bouřlivá duše, když konec konců potkala toho, jehož milovala, tím setkáním, kterým jí patřil na vždy, probudila se naposledy. Svrchované to probuzení trhá zevnějšek a dává jí zjevití se prosté jako blesk. Hlava Tereziina, jež se zdála skloněná na vždy, se vztýčila. Její pleť znovu osvěžila a zružověla, oči se otevřely a patřily přímo před sebe na Nevidi-

telného, jehož konečně požívala. Jedna sestra ve zmatku, aby ji lépe viděla, přiblížila jí svíci k obličeji. Ale její pohled se neodvrátil. Trvalo to asi co by se dítě pomodlilo, a potom se její oči zavřely navždy.

XI.

SLÁVA.

Skromná rakev z bílého dřeva, v níž spočívalo tělo Tereziino, opustila 4. října 1897 Karmel pro hřbitov. Pohřební průvod prošed městem, vystoupil na pahorek, kde je pole Remouleux-ovo. Ta, jež tolik milovala přírodu, prošla posledně se zavřenýma očima cestičku podél ohnivého listí velikých stromů a chumáčovitých plotů. Říjen ozlatil již krajinu, Terezie na té poslední cestě byla obklopena podzimní okázalostí. Ale za rakví měla jen obyčejný průvod, jaký mívají neznámé karmelitky: její blízcí, několik přátel a zvláště kněží. Tak až do konce šla „svou zcela obyčejnou cestičkou.“ Bylo třeba, aby zůstala nechápána, přehlížena, až by i její bezduché tělo bylo uvedeno do příbytku z hlíny a popela, aby tam podstoupilo obecný rozklad.

Ale sotva byl vztyčen dřevěný karmelitánský kříž na prostém vršku, jenž byl jejím hrobem, z Lisieux stoupala pověst, rozvinula plachty nad světem, rychlá a mocná, jako vysoký příliv u břehů Oceánu. Nesena, nevím jakými hlasy, jakým předváděním, jakou vděčností, jakým pozdvížením duší nebo jakou radostí duchů, odrážená nevím jakými ozvěnami, ale nespočetnými, nesla

všude úctu a žádost křesťanského lidu. Byla to podívaná, na jakou jsme už skoro zapomněli. Představu o tom mohou dát jen někdejší manifestace, jimiž národ vyžadoval své svaté s jakousi svatou zuřivostí. Spontanní, strašný plebiscit, zrodilší se z utrpení těl a úzkostí duší, pátrající po všemocných přímlovcích. Láska, obdiv, vděčnost, ponížené prosby, tento křik tisíců a tisíců hlasů zahájil vskutku proces, který právě vyspěl v kanonisaci. R. 1898 vyšly „Dějiny duše“, učíce a potvrzující, z jakého světla zevně temného byl tento život stvořen. Vlastní Tereziino poslání počalo. Jako pro Johanku z Arcu a též, jak to byla předpověděla, přišel čas jejích výbojů. Její proslulost překročila moře. Z Anglie, Kanady, Brazílie, ze čtyř stran světa docházely do Říma žádosti o její blahořečení. A kardinál Vico, prefekt Kongregace Ritů zvolal: „Musíme si pospíšiti s oslavou té malé světice, nechceme-li, aby hlas národů nás předešel.“

Ostatně — oznámeného „deště růží“, zázraků, bylo nadbytek, jako květin ve vysoké jarní trávě. Celé svazky byly složeny z pouhého vypravování dobrodiní, na něž Terezie je štědrá. Všecka skloněna nad lidskou bídou, jak byla slíbila, zdá se věru, že žije spíše na zemi než na nebi. Ona, jež za živa neučinila jediného zázraku, disponuje dnes stavidlem věčného milosrdenství. Nikdo neznal lépe než ona cenu podrobnosti a obtíží denního života: zdá se, že se na to rozpomíná a přichází dnes na pomoc v nejmenších bídách, v nejdrobnějších touhách tolika chudáků, které život zraňuje. Její nesmírnou popularitu utvořila z velké části shovívavá a domácká povaha jejích přímlov. V letech 1914—1918 byla opravdu světicí armá-

dy, ne na způsob archanděla, jehož plamenný meč vynucuje vítězství, ale na způsob ošetřovatelky ověřené svatozáří velkodušnosti, odvahy, jasnozření a jemnosti, pozorné k nejmenšímu zranění, jako k nejmenšímu utrpení mravnímu, a mocné jako žádná jiná v uzdravování jich. Tak působí dle svého ustáleného způsobu na tajné pružiny a nejpokornější reakce lidské duše, uskutečňujíc bez hluku a se svrchovanou účinností úplná uzdravení a pravé duchovní revoluce.

Není nejmenším z jejích dobrodiní, že učinila z Karmelu v Lisieux domov řeholnic výjimečně horlivých. V tom ohledu třeba ji považovati přesně za reformátorku, ne že by si byla dala předtvářiti lidu to poslání, ale že přirozené záření jejího života a zvláště její nezdolná pevnost v zachovávaní řehole měly rozhodný vliv. Vstoupivši na Karmel ve věku, kdy člověk závisí na vlivech, jež v prostředí jeho převládají, mohla jen, aby byla dobrou řeholnicí, dělati to jako většina jejích družek; ale ona chtěla bráti si mezi nimi jenom ten nejlepší příklad a proto si ustanovila pravidla chování, jež byla vlastními pravidly řádovými, a zachovávala je bez úlev a bez kompromisů. Čím dále tím lépe asi budeme viděti, že nic krásnějšího a těžšího nemohla vykonati a že její největší sláva je v tom. Co je mrtva, kolem jádérka nejkrásnějších duší na Karmelu, jež byly jejími družkami, a v řádu duchovním ty, jimž dávala přednost, ustavila se, dík nástupu novicек pozoruhodné jakosti, jedna z těch společností, jak o nich snila a vroucně toužila. Nesmírná vlna žádostí a tučných darů mohla jak chtěla tlouci na dveře Karmelu, ten uzavřen v nezdolatelných zdech pokračoval v životě usebraném a v umrtvování, k němuž mu

Terezie ukázala cestu. Přijdeme-li z města, jež celé bzučí poutníky, nebo i ze samotné kaple klášterní, třpytící se zlatem a barvami, a vnikneme do hovorny, všecko tu připomíná, že svět tady končí a že jsme dospěli v předsín věčnosti: nápis žádá poutníky, aby, kromě zvláštních okolností, přinesli obět a odřekli si hovornu, aby tak ponechali karmelitky jejich samotě, modlitbám, mlčení. Nad těmi mřížemi jako nad nepřekonatelnou překážkou bdí stín té, jež trpěla až k smrti.

Před takovým sběhem okolností neváhala Církev uchýliti se od obyčejných pravidel. Moudrá zdlouhavost, kterou si učinila pravidlem, už jednou ustoupila před horoucím postupem tohoto dítěte, žádostivého vstoupiti na Karmel. Po druhé povolila pod tlakem národního nadšení a množství se zázraků. Od r. 1909 byla povolena postulance pře. R. 1910 byl ustanoven tribunál církevní, pověřený instrukcí. R. 1914 papež Pius X. podpisuje předvedení procesu před soudní dvůr v Římě. R. 1918 Benedikt XV. vyjímá jej z pravidla, jež předpisuje kanonické právo, že mezi smrtí svatého a diskusí o jeho blahořečení musí býti lhůta 50 let. V srpnu 1921 je prohlášen dekret o hrdinskosti Tereziiných ctností. R. 1923 je prohlášena za blahoslavenou a konečně r. 1925 kanonisována. Jako za svého smrtelného života Terezie, stvořená pro výboj, spalovala všechny etapy. Církev pro ni nešetřila slavnostností. Od kathedrály svatého Petra do nejohromnějšího kostela ve Francii rozezvučely se všechny varhany najednou, chvalozpěvy řinuly se jako povodeň. Lisieux stalo se jedním z našich posvátných měst. Proudění zástupů k malé obci děje se bez ustání. Staré, malebné domy podél úzkých ulic

jsou tím jako omlazeny a úrodná normandská krajina dává tomu ustavičnému svátku apotheosu zelení. Jak bychom byli rádi, kdyby vzpomínka na malou světici, jež se vlní všade jako prapor, byla dovršena kouzlem umění. Ale bohužel, strašný merkantilismus zle řádl, plně obchody pestrými soškami, věnci ze sádrových růží, popelníčky, zrcadly s podobami světice. Posvátné jméno, symbol hrdinství a utrpení je spěšně vyslovováno, mořeno směšným zdrobněním v zjištěných obchodech s líkery. Návěští na všech zdech rozhlašují — skutečně — nejjemnější líkér „Terezičku!“ I tam, kde není podkladem ten nízký spěch, zpeněžení život světice, mnoho dobrých úmyslů v ohledu uměleckém vyznělo prostředně. I tam, kde se zamýšlelo jen a jen ji oslaviti, všecko je bohaté a skoro nic krásného. Máme se pohoršovati, hněvati a šířiti nářky, byť to bylo i chutně surovým slohem Huysmansovým? Bylo by to marné. Všechna naše poutnická místa zdají se nevím jakým tajemným zákonem postižena tímto schodkem. Nepotlačíme v lidstvu sprostoty, pošetilsti, chtivosti zisku a neznalosti krásy, jež jsou příčinou tovarů v seriích. V tom ohledu je už vše řečeno a zbývá jen jednati a přát si, aby horlivé družiny pravých umělců daly nám obrazy té světice a sochy, jež by byly dcerami krásy, do níž Terezie byla zamilována, a shodovaly se s její mravní fysiognomií i se zázračným jejím údělem.

Těm, kteří znavení takovou prostředností v sádře i koloritu budou hledati ve městě nějaké místo, kde by Tereziina vzpomínka byla přítomna ve své primitivní ryzosti, radím zajíti si na hřbitovní pahorek, na tu požehnanou zemi, kde její pozůstatky už nejsou, ale kde spočívaly po ně-

kolik let. Tváří v tvář širému kraji a u těch dřevěných křížů je dobře rozjímati a snít, jak to činila ona po celý život.

Jaký příklad, přesně, přišla Tereзка přinést modernímu světu, jaké naučení nám udělí na prahu XX. století, tak nadšeného jejím životem a zatím, jak se zdá, tak od ní vzdáleného? Současníci automobilismu a letectví, světové války a dancingů, továren a koktailů, jak máme jít její světlou brázdou? Tažení bezuzdným všeobecným kolotáním, co máme očekávat od její nepohnutosti, spěchající ke hrám a ohlušení zábavami, od její oběti, zbavení času k přemýšlení, od jejího nekonečného rozjímaní, obklopení povykem od jejího mlčení?

A nejprve: shoduje se to hnutí, jež pudí zástupy k jejímu jménu, s naučením, jež nám dává její život? Nejméně četní jsou jistě ti, kdo ji vidí pod jedinečně správným zorným úhlem jejího nepřetržitého hrdinství. Velmi mnozí složili si z jejího života nudnou legendu, ověčnou papírovými květinami a představují si „svaté dětství“ a „zcela obyčejnou cestičku“ jako pozvání k snadné pobožnosti, bez nepředvídaných obtíží. Ti očekávají zázraky, jako děti očekávají vánoční a novoroční dárky. To jsou ti, kteří žádají na Terezii, aby bylo krásně v den výletu a aby vlak přijel včas a nepřišli pozdě do divadla. Ještě jiní, nevěřící a skoro nevěrci, činí z kultu svaté Terezie jakýsi druh fetišismu a přiřknou její medailce osud, jaký má medailka sv. Křištofa, pověřená tím, aby se bez úrazu ujelo 100 km za hodinu. Máme plakati nad těmito rozpory, nad tím dětinstvím, těmi bludy? Myslím, že není nic, čeho by nebylo možno využít, a nejvšednější forma úcty prokazova-

né svaté Terezii je přec jen jakýsi rozlet duše k duchovním mocnostem. Je v tom často dosti, aby s nebeských prostorů snesl se nějaký zdrcující paprsek, který přetaví politování hodný zink v ryzí zlato. Ostatně celý ten orchestr chval s hojnými falešnými tóny rozvinuje se k jakémusi zázračnému *finale*. Teď teprve sotva počínáme viděti, jak se odhaluje závoj s posláním malé světi-ce v naší době.

Doba, v níž žijeme, je bohatá, trpká, plná prostředků, rychlá a plná nebezpečí jako radostí, je to mraveniště ideí, náhlých probuzení, revolt, strašných nadějí, organisuje se podivuhodně, aby dokázala maximum a zjednodušení koleček; je inteligentní, přesná, chytrá, důmyslná, aktivní v tvorbě, zkrátka nesmírně zajímavá epocha sama sebou, ale obrací své skvělé vlastnosti k výsledkům prostředním, ne-li hanebným. Její nesmírná a nervosní námaha, její ustavičný nepokoj, její víření bez ustání směřují jen k vyloučení chudoby, nepohodlí a nudy. Nikterak nemíří výše. Chybí jí veliké životní cíle. Chybí jí víra ve vnitřní život, v zachovávání a růst duchovní jistiny. Je schopna hrdinství, je opatřena vším, aby mohla býti silně hrdinskou, ale není jí, protože hrdinství má za neužitečné, skepticism za praktický postoj, vnitřní život za ztrátu času. Tolik hmotných prostředků, jimiž je zahrnuta, ji tísní, místo aby ji osvobozovaly, protože jim nedává dostatečného východiště v řádu duchovním. Ať chceme nebo nechceme, živel duchovní nás ovládá, nás podmiňuje, nás si vyžaduje. Vždy přichází jistá hodina, kdy jednotlivci jako národ si uvědomí, že štěstí je původu duchovního. Nejhmotařštější civilizace nebo spíše ty, jež se za takové považují,

smějí se ideálu, ale ve skutečnosti ho bez ustání hledají. Chybí jim jistý dynamism, bez něhož nemohou nalézt své pravé rovnováhy. To je bezpochyby smysl toho enormního hnutí, jež vrhá množství duší k Terezii. Vědomky či nevědomky žádají ji o chléb ducha. Jakou nádhernou odpovědí na tyto snažné prosby je Tereziin život!

Ta „cestička duchovního dětství“, kterou nám ukazuje, vede ke zjednodušení života. Vyplňujíc duši velkou myšlenkou, velkou láskou, a snažíc se všechno k ní přivést dobrovolným úsilím, vyzývajíc nás, abychom se jí oddali s důvěrou, nabízí nám jasnost, pokoj, blaženou jednotu. Zároveň dává moc, neboť nic nevyrovná se člověku a národu, jenž má jedinou velkou ideu a její veden.

Terezie nám dokázala, že k tomuto vznešenému dětství se nedochází než hrdinstvím. Neexistuje nic, čeho by moderní svět více potřeboval; nejenom heroismu, kterým ovládáme utrpení a samy sebe, ale i toho, kterým volíme, odvažujeme se, trochy odvahy konečně a šílené velkomyslnosti, se kterou se zavazujeme jedním rázem a nenávratně pro celý život. Terezie neváhala. Vsadila jednou pro vždy, aniž by se ohlížela nazpět. A vsadila na lásku. Praví nám svým životem:

„Nedávati se, žíti jen pro sebe, toť umenšovati se. A když dávati, tedy nejnádhernějším a nejúčinnějším rozřešením tu jest, dáti všechno. Toto století nezná velikých bohatýrů ducha. Tož, národ umírá, jestliže mu chybí těchto zázračných podněcovatelů, těch hrdinných avantgardistů, předbojníků, kteří jednou pro vždy přijali za své zapomínati na sebe — nebo když přestane se jim obdivovati, jich následovati. Království nebeské náleží násilníkům. Chtěla jsem býti jednou z těch-

to násilníků. Milovala jsem volný prostor a kouzelná pole. Byla jsem krásná; mohla jsem se jako Narcis zhlížeti v studnách a nacházeti v tom své potěšení. Mohla jsem potkati nějakou lidskou lásku ryzí a silnou, jíž bych se byla uspokojila, aniž bych se ztratila. Já svobodně, z vlastní napažené vůle odmítla to vše. Neponechala jsem si nic. Vše, co bylo mé, dala jsem lásce a učinila jsem tak pro duše, jež miluji v Něm.“

„Ale“, řekne tisíc hlasů, „vše dáti, není to vše ztratiti? Opustivše rozkoše smyslů a sladkost snadného života, co potom, jestliže jsme se mylili?“

Zdá se, že Terezie s prahu smrti chtěla odpověděti. Z hloubi temnot, jež ji přečnivaly, ukřížovaná tělem i duší, napadaná i pokušením nicoty, vyslala tento skvostný výkřik, ten hrdý a vítězný výkřik, jenž je její duchovní závěti: „Nelituji toho, že jsem se vydala na pospas Lásce!“ Všechna slova Tereziina jsou neporovnatelně pravdiva, ale pravda, jež tryská ze stínů umírání k věčnému světlu, má pronikavý, hrdý a konečný přízvuk ranního zpěvu kohoutího. Svědectví posledních hodin sesíluje všechno. Terezie měla pravdu.

O B S A H

I. Kolébka	7
II. Dítě ve vysoké trávě	11
III. „Vyberu si všechno“	18
IV. V pensionátě	24
V. Širý svět	40
VI. Volba	44
VII. Fara a biskupství	52
VIII. Řím	60
IX. Klášter	68
X. Nemoc a smrt	91
XI. Sláva	101

NIHIL OBSTAT

Antonius Stríž

censor

IMPRIMATUR

Pragae, die 15. Maii 1928

† Dr Antonius Podlaha,

vicarius generalis,

episcopus Paphiensis

Nro 6008

B O Ź Í B O J O V N Í C I

P o ř á d á A n t o n í n S t ř í Ź

6.

Vytiskl Václav Horák v Průstějově
Bylo též vydáno 20 číslovaných výtisků na ručním papíře velkolosínském

- A. Hello, Den Páně Kč 6.—
- R. Hynek, Stigmatizovaná z Konnersreuthu Kč 12.—
- J. Jørgensen, Na výšinách (Svatá Anděla foliňská, svatá Marketa kortonská, bl. Kamila Varaní) Kč 24.—
- Kalendář pro katol. 1928 Kč 10.—
- M. Kalvatová, Zjevení P. Marie na hoře La Saletské Kč 10.—
- F. Konečný, Sv. Dominik Kč 30.—
- Křišťan, Život a umučení svatého Václava a sv. Ludmily Kč 12.—
- J. Krlín, Pronásledování katolíků v Mexiku Kč 3.—
- Kvítky sv. Františka Kč 28.—
- Alois Lang, Spisy I. Jacopone da Todi Kč 20.—
- II. Angelus Silesius, Poutník cherubínský Kč 36.—
- III. Jindřich Suso Kč 24.—
- J. Massis, Vnuk Renanův (Arnošt Psichari) Kč 6.—
- Blah. R. Maurus, Život blažené Maří Magdaleny a sv. Marty Kč 24.—
- Missál slověnski Kč 30.—
- Modlitby z liturgických knih římských a ze spisů svatých Kč 12.—
- G. Papini, Život Kristův Kč 30.—
- E. Przywara, Eucharistie a práce Kč 4.20
- P. Pius XI., Encyklika o sv. Josafatu Kč —.30
- Th. de Quincey, Johanna z Arku Kč 10.—
- V Solovjev, Duchovní základy života Kč 18.—
- Sv. Terezie Ježíšova, Meditace duše o Bohu Kč 8.—
- Život svatého Antonína Paduánského Kč 2.—

*Na skladě u všech knihkupců,
zvláště v nakladatelství*

LADISLAVA KUNCÍŘE
V PRAZE II.,
Vršílská 3